

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΛΒ' | ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ — ΤΗΛ. 72.18.308 | 15 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1983 | ΑΡΙΘ. 20

== ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ==

Ο ΜΕΓΑΛΟΜΑΡΤΥΣ ΑΓΙΟΣ

Ὁ Μεγαλομάρτυς Ἅγιος. — Εὐαγγελίου Δ. Θεοδώρου, Καθηγητοῦ Παν(μίου) Ἀθηνῶν, Ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ στή ζωὴ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου. — Ἰωάννου Φουντούλη, Καθηγητοῦ Παν(μίου) Θεσ(νίκης), Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὲς, κανονικὲς καὶ ἄλλες ἀπορίες. — Βασ. Μουστάκη, Ἡ προφητεία τοῦ Ναούμ. — Ἰ. Μ. Χατζηφώτη, Ἑλληνες κληρικοὶ στοὺς ἀγῶνες τῆς φυλῆς. — Ἀλεξάνδρου Μ. Σταυροπούλου, Λέκτορας Θεολογικῆς Σχολῆς, Ἡ ἄγαμη μητέρα (θεολογικὴ ποιμαντικὴ προσέγγιση). — Ἐρβιν Ρίγγκελ, Ὁ κίνδυνος τῆς αὐτοκτονίας στοὺς νέους. — Ἀρχιμ. Φιλαρέτου Βιτάλη, Ἱεροκήρυκος, Ὁ κληρικὸς κατὰ τίς ποιμαντικὲς ἐπιστολὲς τοῦ Ἀπ. Παύλου. — Ἐπίκαιρα. — Εὐαγγελίου Π. Λέκκου, Ἀνακοίνωση τοῦ ΙΣΚΕ. Εἰδήσεις ποὺ ἐνδιαφέρουν τοὺς ἐφημερίους. — Νέοι συνταξιούχοι τοῦ ΤΑΚΕ.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ
ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Ἀθῆναι, Ἰασιῶν 1 — Τηλ.
72.10.734 ● Προϊστάμενος Τυ-
πογράφου: Ἰωάννης
Μιχαήλ, Ἀναστασάκη 3.
Ζωγράφου. Τηλ. 77.87.978.

Τὴν ἡμέρη ἐνὸς μεγάλου Μάρτυρος γιορτάζει ἡ Ἐκκλησία μας τὴν 26ῃ τοῦ μηνός, τοῦ ἁγίου Δημητρίου, πολιούχου καὶ προστάτου τῆς Θεσσαλονίκης. Μαζὶ μὲ τὸν ἅγιο Γεώργιο, ὁ ἅγιος Δημήτριος εἶναι ὁ πιὸ γνωστὸς καὶ δημοφιλὴς Μάρτυς, τὸ πιὸ ὠραῖο καὶ πιὸ ἰδανικὸ πρότυπο τοῦ χριστιανοῦ νέου. Στὸν τόπο τοῦ μαρτυρίου του χτίσθηκε ἕνας ἀπὸ τοὺς πιὸ παληοὺς σήμερα κι ὀνομαστοὺς ναοὺς τῆς χριστιανοσύνης, ποὺ ὕστερ' ἀπὸ πολλὲς περιπέτειες καὶ καταστροφές ἐξακολοῦθεὶ ἀκόμη νὰ στολίζει τὴν πρωτεύουσα τῆς Μακεδονίας. Ἡ νίκη τοῦ ἁγίου Νέστορος στὸ στάδιο τῆς Θεσσαλονίκης, μὲ τὴν προτροπὴ καὶ τὴν ἐνίσχυση τοῦ ἁγίου Δημητρίου, ἐσυμβόλιζε τὸν θρίαμβο τοῦ Χριστιανισμοῦ κατὰ τοῦ εἰδωλολατρικοῦ κόσμου κι ἀκόμη τὴν προστασία τῆς πόλεως σὲ κάθε βαρβαρικὴ ἐπίθεση. Ῥωαίσιος εἶναι στὴ γιορτὴ του ὁ ὕμνος τοῦ Ρωμανοῦ: «Τοῖς τῶν αἱμάτων σου ῥεϊθροῖς, Δημήτριε, τὴν Ἐκκλησίαν Θεὸς ἐπορφύρωσεν...».

† Δ.

Η ΔΥΝΑΜΙΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΣΤΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ*

Τοῦ κ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ
Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

«Ἐνδυναμοῦ ἔν τῇ Χάριτι τῇ
ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ» (Β' Τιμ. β', 1).

Οἱ λόγοι αὐτοί, τοὺς ὁποίους ὁ Ἅπ. Παῦλος ἀπευ-
θύνει πρὸς τὸν μαθητὴ του Τιμόθεο καὶ τοὺς ὁποίους
ἀκοῦμε στὸ ἀποστολικὸ ἀνάγνωσμα τῆς ἐορτῆς τοῦ ἁ-
γίου Δημητρίου, ἐξηγοῦν γιὰ τὴν ζωὴ τῶν ἁγίων
εἶναι ἐκδηλῆ μιὰ θαυμασία ὑπερφυσικὴ δύναμις. Γι'
αὐτὴ τὴ δύναμι ὁμιλοῦσε πάλιν ὁ Παῦλος τόσο δια-
σπῶν ἄλλῃ περιστάσει ἔλεγε: «Πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐν-
δυναμοῦντί με Χριστῷ» (Φιλιπ. δ', 13), ὅσο καὶ ὅταν
ἔκανε τὴν προτροπὴ: «Ἐνδυναμοῦσθε ἐν Κυρίῳ καὶ
ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχύος αὐτοῦ» (Ἐφεσ. σί', 10).

Αὐτὴ τὴ δύναμι, πὺ εἶναι τὸ διακριτικὸ γνωρίσμα
ὄλων τῶν ἁγίων τοῦ Χριστιανισμοῦ, διαπιστώνομε ἀ-
κριβῶς καὶ στὴ ζωὴ τοῦ ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Δη-
μητρίου τοῦ μωροβλήτου, ὁ ὁποῖος εἶναι καύχημα τῶν
Ἑλλήνων καὶ ἰδίως τῆς Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τῆς
Θεσσαλονίκης, ἡ ὁποία, κατὰ τὴν ἔκφρασι τοῦ ὄραίου
ἔμνου, ἀγάλλεται Δημήτριον κατέχουσα ἐν κόλποις
ὡς θησαυρόν».

* Ἡ ζωὴ τοῦ ἁγίου Δημητρίου ἐπιῆρξεν ἕνα καλλι-
τέχνημα, πὺ φιλοτεχνήθηκε ἀπ' τὴ δύναμι, πὺ ἐκπο-
ρεύεται ἀπ' τὴ Χάρι τοῦ Χριστοῦ. Θὰ ἐκτιμῶσμε κα-
λύτερα τὸ καλλιτέχνημα αὐτό, ἐὰν ἀναλογισθοῦμε τοὺς
μεγάλους κινδύνους καὶ πειρασμούς, ἀνάμεσα τοὺς
ὁποίους ἐκκολάφθηκε ἡ χριστιανικὴ προσωπικότης τοῦ
ἁγίου Μεγαλομάρτυρος.

Ὁ Δημήτριος δὲν διακρινόταν μόνον γιὰ τὰ σφρι-
γηλά νεῖατα του καὶ γιὰ τὸ ὅτι πατριδὸς εἶχε τῆς
μεγάλης πόλεως Θεσσαλονίκης». Ἐπὶ πλέον ἡ οἰκο-
γένειά του ἦταν ἀπ' τὶς πὺ ἀριστοκρατικὲς καὶ πλού-
σιες. Ἀκόμη διακρινόταν γιὰ τὴ λαμπρὴ ἐγκύκλια μόρ-
φωσί του καὶ γιὰ τὶς γνώσεις, τὶς ὁποῖες ἀπέκτησε
μὲ τὴν παρακολούθησι εἰδικῶν ἀνωτέρων μαθημάτων,
πὺ ἀναφέρονταν ἰδίως στὴ στρατιωτικὴ τέχνη. Τὰ
λαμπρά του προσόντα καὶ ἡ προσωπικὴ του γνωριμία
μὲ τὸν αυτοκράτορα Μαξιμιανὸ γρήγορα ἀνέδασαν τὸν
ἐκλεκτὸ Δημήτριο στὸ ἀξίωμα τοῦ ἀνθυπάρχου, δηλαδὴ
τοῦ στρατιωτικοῦ διοικητοῦ, ὅπως θὰ λέγαμε σήμερα.
Ἡ ζωὴ λοιπὸν τῶν ἐπιγείων ἀνέσεων, διασκεδάσεων
καὶ τέφρων μειδιοῦσε στὸν νεαρὸ Δημήτριο. Ἐὰν

μάλιστα λάβωμε ἐπ' ὄρι τὴν εὐκολα γοητεύουσα καὶ
παρασύρουσα τοὺς νέους ἠθικὴ ἔκλυσι καὶ διαφθορά,
ἡ ὁποία ἐπικρατοῦσε τότε στὶς τάξεις τῶν ἀξιωματού-
χων τοῦ ρωμαϊκοῦ στρατοῦ, κατανοοῦμε πόσον ὀλισθη-
ρὸς καὶ ἐπικίνδυνος ἦταν ὁ δρόμος, πὺ ἀνοιγόταν
μπροστὰ στὸν νεαρὸ στρατιωτικὸ διοικητὴ.

Ἄλλ' ὅμως ὁ Δημήτριος δὲν ἀκολούθησε τὸν ἐλ-
κυστικὸ καὶ γεμάτο ἀπὸ ἀπατηλὲς ὑποσχέσεις δρόμο
τῆς «ἡσσοнос προσπαθείας». Ἐνδυναμωνόταν ἀπ' τὴν
Χάρι τοῦ Χριστοῦ, ἡ ὁποία, ὡς εἰπώθηκε εὔστοχα,
εἶναι τρόπον τινα ἡ οὐρανία ἀκίνα, πὺ ἐκπορεύεται
ἀπ' τὸν ἥλιο τῆς ζωῆς καὶ πέφτει πάνω στὸ μαρμα-
μένο λουλούδι τῆς ἀνθρωπίνης υπάρξεως, γιὰ ν' ἀνοι-
ξη αὐτὸ τὰ δροσερὰ πέταλά του καὶ ἀνορθωθῆ μωρο-
βόλο καὶ δροσερὸ. Ἡ Χάρις τοῦ Χριστοῦ ὁρῶν παρο-
μοιάζεται πρὸς τὸν ὑπερφυσικὸ χυμὸ, ὁ ὁποῖος ἀπὸ
θεϊκῆ ρίζα ἀνέρχεται στοὺς κλάδους τῶν ἀνθρωπίνων
προσπαθειῶν καὶ πὺς καθιστᾷ γλοερὸς καὶ γεμάτους
ἀπὸ καρπὸς. Ἡ Χάρις αὐτὴ εἶναι ὁ μυστικὸς δυνα-
μισμὸς τῆς θείας «καλλιελαιῶν», πὺ ἐργκεντρίζεται
στὴν ἀγριέλαιον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, γιὰ νὰ ἐξ-
ευγενισθῆ ἡ δεύτερη μὲ τὴν εὐγένεια τῆς πρώτης.

Αὐτὸ συνέβη καὶ στὴ ζωὴ τοῦ Δημητρίου. Ἡ προσ-
ωπικὴ ζωτικὴ σχέση του μὲ τὸν Χριστὸ καὶ μὲ τὴ
μυστηριακὴ καὶ λατρευτικὴ ζωὴ, στὴν ὁποία συμμετεῖ-
χε ἐνεργὰ ἐπισκεπτόμενος τὶς μυστικὲς λατρευτικὲς
συνάξεις τῶν Χριστιανῶν, πὺ διώκονταν ἀπ' τοὺς
εἰδωλολάτρες, καὶ ὁ καθημερινὸς ἐμβασπιμὸς του στὰ
δροσερὰ νάματα τῆς προσευχῆς καὶ τῆς μελέτης τοῦ
λόγου τοῦ Θεοῦ μετέδιδαν στὴν ψυχὴ του θαυμασία
δύναμι, μὲ τὴν ὁποία αὐτὸς ἦταν ὑπόδειγμα σωφροσύ-
νης καὶ ἀρετῆς. Ἔτσι τὸ φρωτικὸ παράδειγμα τοῦ
ἁγίου Δημητρίου φέρονε τὸ λυτρωτικὸ μῆνυμα σὲ μω-
ριάδες προσοντούχων κατὰ τὰ ἄλλα σημερινῶν νέων,
οἱ ὁποῖοι ζοῦν «ἐλευθερίαν ἐπαγγελόμενοι», ἐνῶ οἱ
ἴδιοι εἶναι «δοῦλοι τῆς φθορᾶς». Ἰσχυρίζονται, πὺς
εἶναι ἐλεύθεροι καὶ χειραφετημένοι, ἐνῶ δὲν ἔχουν
τὴ δύναμι ν' ἀντιτάξουν τὸ «Ὅχι» τοὺς σὶς βλαβε-
ρὲς ἐπιδράσεις τῆς ἁμαρτωλῆς κοινωνίας. Ἡ ἐσωτε-
ρικὴ «πέμπη φάλαγξ» κωριολεκτικὰ ἔχει ἐξαρθρώσει
τὴν ἀντίστασί του καὶ ἔχει παραλύσει καὶ ἐκμηδενίσει
τὸ ἀγωνιστικὸ νεῦρο τῆς θελήσεώς του.

Σ' ὄλους λοιπὸν αὐτοὺς ὁ ἅγιος Δημήτριος μετα-
δίδει τὸ παρήγορο ἄγγελμα, πὺς κάθε ἄνθρωπος, κά-
θε νέος κοντὰ στὸν Χριστὸ γίνεται ἐλεύθερη δυνατὴ
προσωπικότης, πὺ δὲν αἰχμαλωτίζεται στὸ πικρὸ δί-
χτυ καὶ πλέγμα τῶν κακῶν προδιαθέσεων καὶ ἐξω-
τερικῶν ἐπιδράσεων. Ὁ Χριστὸς, ἐκτὸς ἀπ' τὶς ὑπάρ-
χουσες πραγματικότητες, ἐκκολάπτει μέσα στὴν ψυχὴ
πλεῖστες καινούριες δυνατότητες καὶ συντελεῖ, ὡστε
πάνω ἀπ' τὸν κόσμο τῆς βιολογικῆς, ψυχολογικῆς καὶ

* Λόγος, πὺ ἐκφωνήθηκε στὸν Ἱ. Ναὸ τοῦ Ἁγίου
Δημητρίου Θεσσαλονίκης πρὶν ἀπὸ εἴκοσι χρόνια, τὴν 26η
᾽Οκτωβρίου 1963, κατὰ τὴν πανηγυρικὴ ἀρχιερατικὴ Θ.
Λειτουργία, πὺ τελέστηκε γιὰ τὴ μνήμη τοῦ πολιούχου
τῆς συμπρωτεύουσας τῆς Ἑλλάδος. Ὁ ἐκφωνήσας ἦταν τότε
Τακτικὸς Καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ἀριστο-
τελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

κοινωνικής νομοτελείας και αναγκαιότητας να ξεσπάει και αναπηδά ή πραγματικότητας της πνευματικής ελευθερίας και δυνάμεως. Για τοῦτο ἀκριβῶς ὁ γενναῖος Δημήτριος θρονοφωνοῦσε τὸ «Ὁχι» σὲ κάθε τι, πὸν ἐπιβουλεύονταν τὴν ἐσωτερικὴν του ἐλευθερίαν καὶ ἐπαρ-λάμβανε μὲ τὸν Παῦλο: «Πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐκ ἐγὼ ἐξουσιασθῆσομαι ὑπὸ τινος» (Α' Κορ. στ', 12).

*

Ἀλλὰ ἡ «ἐν Χριστῷ» δύναμις, πὸν ἦταν φανερὴ στὴ ζωὴ τοῦ ἁγίου Δημητρίου, φαίνεται καὶ στὴν τεραστία ἀκτινοβολία τῆς προσωπικότητός του. Ἐὰν οἱ ἰδεολογικὰ ἀνευραϊστοὶ καὶ ἀνέστιοι ἀξιοματικοὶ τοῦ ρωμαϊκοῦ στρατοῦ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἦταν οὐραγοὶ τῆς ἐπιροχιασμένης εἰδωλοκρατικῆς κοινωνίας ἢ ἐξαοτήματα καὶ τελευταῖοι προχοὶ τῆς κοινωνικῆς ἀμαξας, ὁ Δημήτριος ἀντίθετα ἦταν ὁ σηματοφόρος ἀγωνιστής, ὁ πρωτοπόρος σκαπανεύς, ὁ οὐρανοκλέψτης πνευματικὸς ἠγέτης, πὸν ἀγωνιζόταν νὰ σκορπίσῃ σ' ὅλους τοὺς στρατιῶνες του τὴν εὐλογία τῆς ζωῆς «ἐν Χριστῷ» καὶ τὴν χαρὰ «ἐν Κυρίῳ», ἢ ὅποια πλημμύριζε καὶ τὴν ἰδικήν του ὑπαρξιν. Ὅπως σημειώνει ὁ θυζαντινὸς ἐγκωμιστής, ὁ Δημήτριος στὴν ἐπαρῆ του μὲ τοὺς ἄλλους ἦταν «οἷος ὁ λόγος, τοιοῦτος ὁ βίος, καὶ οἷος ὁ βίος, τοιοῦτος ὁ λόγος».

Ἡ ζωὴ του «ἐν Χριστῷ» δὲν ἦταν ἓνα ἄκαρπο ροσηρὸ συναίσθημα, μὰ τεράστια κινητήρια δύναμις, πὸν τὸν παρακινοῦσε νὰ θέσῃ στὴν ὑψηρότητα τῶν συνανθρώπων του τὰ τάλαντα, τὰ χαρίσματα καὶ τὸ ἀξιωματικόν του. Ὁ λαμπρὸς αὐτὸς ἄρχοντας, πὸν περιστοιχίζονταν ἀπὸ ἑκατοντάδες θεραπόντων, ὑπηρετῶν καὶ κατωτέρων στρατιωτῶν, ἔβρισκε τὴν χαρὰ καὶ εὐτυχία ὄχι σὸν νὰ ἀπολαμβάνῃ ἐγωϊστικὰ ὅ,τι τοῦ χάριτος ὁ Θεός, μὰ σὸν νὰ διακονῇ τοὺς συνανθρώπους του. Νόμιζε, πὸς ἢ ἡμέρα του πῆγαινε χαμένη, ἐὰν δὲν μετέφερε τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ σ' ἐκείνους, πὸν θρόνονταν «ἐν χώρᾳ καὶ σκιᾷ θανάτου». Ἐπειτα, κατὰ τὸν ἴδιον θυζαντινὸ ἐγκωμιστήν του, «τὸν μὲν πλοῦτον εἶχε τοῖς δεομένοις κοινόν, δόξαν δὲ τοῖς ἀδόξοις, καὶ τὴν ἰσχύϊ τῶν ἀσθενεστέρων ἔρεισμα γέγονε, τοὺς δὲ ὑπ' αὐτὸν ἅπαντας ὡς γνησίους ἠγεῖτο παῖδας».

Ἔτσι ἐξηγεῖται γιὰ πολλοὺς ἐλκύνονταν ἀπ' τὴν χριστιανικὴ πίστι τοῦ Δημητρίου καὶ ἔδειχναν σ' αὐτὸν ἀφοσίωσι ὡς τὸ θάνατο. Ἀνάμεσα ἀκριβῶς σ' αὐτοὺς ἦταν καὶ ὁ νεαρὸς Νέσιωρ, ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ ἰσχυροποιήθηκε στὴν πίστι τοῦ ἀπ' τὸ Δημήτριον, «Αναίου καθεῖλε τὴν ἔπαρσιν».

*

Ἀλλ' ἡ ὑπερφυσικὴ δύναμις, τὴν ὁποία χορηγεῖ ἢ Χάρις «ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ», ἔλαμψε καὶ σὸν ἡρωϊκὸ τέλος τοῦ Μεγαλομάρτυρος. Βέβαια ὁ Δημήτριος, ὅπως καὶ ὁποιοσδήποτε ἄλλος ἀπ' τοὺς μάρτυρες τοῦ Χριστιανισμοῦ, δὲν ἦταν ὄν ὑπεράνθρωπο καὶ ὑπερφυσικὸ, πὸν ζοῦσε ἔξω ἀπ' τὴν φυσικὴ πραγματικότη-τα. Ἦταν ἄνθρωπος, ὅπως εἶναι καὶ ὁ καθένας ἀπὸ ἐμᾶς. Εἶχε σάρκα καὶ ὀστά, ὅπως καὶ ποικίλους ἐπιγείους δεσμούς, νεότητα, πλοῦτο, κοσμικὸ ἀξίωμα, δόξες, τιμὲς καὶ ὄνειρα γιὰ ἓνα ἀκόμη λαμπρότερο μέλλον.

Τὸ ὅτι ὁ Δημήτριος ἀρνήθηκε ὅλα αὐτά: τὸ ὅτι δὲν ὑπάκουσε σὸν Μαξιμιανόν, ὁ ὁποῖος μὲ ἐλκυστικὲς ὑπο-

σχέσεις τὸν πρότρεπε νὰ ἀρνηθῇ τὸν Χριστό: τὸ ὅτι προτίμησε τὸ μαρτυρικὸ μῆς σκοτεινῆς φυλακῆς καὶ τὸν ἐπώδυνο μαρτυρικὸ θάνατο — ὅλα αὐτὰ μὲ καρένα τρόπο δὲν ἦταν ἀποτέλεσμα περιφρονησεως τῶν ἀξιών καὶ ἀγαθῶν τῆς ζωῆς ἢ συνέπεια στωϊκῆς καὶ φαρισαϊκῆς τρόπου τινὰ ἀπαθείας ἀπέναντι σὸν φυσικοῦς πότους καὶ σὸν δόξες. Ἡ ἡρωϊκὴ καρτερία τοῦ ἦταν ἀποκλειστικὰ καὶ μόνον ἀποτέλεσμα τῆς θερμῆς πίστεως, ἢ ὅποια χαρίζε σὸν ἄνθρωπο τὴν δύναμιν νὰ θέτῃ πάνω ἀπὸ κάθε ἄλλο ἀγαθὸ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἀφοσίωσιν σὸν Χριστό. Ἀποτέλεσμα τῆς ψυχολογικῆς αὐτῆς καταστάσεως καὶ ἀμωσφαίρας ἦταν ἀκριβῶς ἢ λογικὴ περισκεψίς, ἢ ψυχρικὴ ἀγαλλίασις καὶ γενικὰ ὅλες οἱ ἀποδείξεις τοῦ πνεύματος καὶ τῆς δυνάμεως», οἱ ὁποῖες συνόδευαν τὸ ἡρωϊκὸ μαρτυρικὸ τέλος τοῦ ἁγίου Δημητρίου. Μὲ ἀπερίγραπτο ψυχικὸ μεγαλεῖο δέχθηκε τὶς φοβερὲς πληγῆς, τὶς ὁποῖες ἔκαμαν σ' ὅλο τὸ σῶμα του οἱ λόγχοι τῶν στρατιωτῶν τοῦ Μαξιμιανοῦ, καὶ πρόσφερε τὸ αἷμα του ὡς ἄγια σπονδὴ σὸν ἀρχηγὸ τῶν μαρτύρων, σὸν Κύριο Ἰησοῦ, γιὰ νὰ συνεχίσῃ καὶ ἀπ' τὸν οὐρανὸ νὰ εἶναι ὄργανο ἐκδηλώσεως τῆς δυνάμεως τῆς Χάριτος «ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ», ἐλευθερώοντις αἰχμαλώτους, θεραπεύοντις κάθε εἶδους ἀρρώστιας καὶ πολλὰς φορὰς σώζοντις μέχρι σήμερον τὴ Θεσσαλονικὴ ἀπὸ χέρια βαρβαρικὰ.

*

Στὴ σημερινῇ ἐποχῇ καὶ κοινωνίᾳ, μέσα στὴν ὁποῖα οἱ περισσότεροὶ ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους ζητοῦν τὴν ἐπιτυχίαν καὶ τὴν δύναμιν μακριὰ ἀπ' τὴν Χάριν τοῦ Χριστοῦ, γιὰ νὰ διαπιστώσων σὸν τέλος, πὸς «σύντριμμα καὶ ταλαιπωρία ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν», ὁ εὐρατισμὸς τῆς μὴμης τοῦ ἁγίου Δημητρίου μὲ τὴν προβολὴν τοῦ φωτεινοῦ παραδείγματός του ἔχει ἀπ' ἐνὸς διαφορτικὸν χαρακτήρα, γιὰτι καθιστᾷ σ' ἐμᾶς ὀρατὴν τὴν ὠρατότητα καὶ τὸ δυναμισμὸ τῆς ζωῆς «ἐν Χριστῷ», ἀπ' ἑτέρου παροτρυντικὸ καὶ παρακινητικὸ σκοπὸ, γιὰτι δειχνε πρὸ πάντων στὴ νεολαία τὴν ὁδὸ τῆς ἀληθινῆς πνευματικῆς δυνάμεως καὶ τῆς ἀξιοποιήσεως τῶν εὐγενεστέρων σκισημάτων καὶ παλμῶν τῆς νεανικῆς ψυχῆς, πὸν ὀρεπε ἐκ φύσεως στὴν πραγματικὴν εὐγενῶν ἰδεῶν, καὶ τρίτον ἔχει ἐνθαρρυντικὸν περιεχόμενον, γιὰτι διώχνει τοὺς δισταγμοὺς καὶ τὴν δειλία τῆς ψυχῆς καὶ ἐμφυσᾷ σ' αὐτὴ ἐμπιστοσύνην, θάρρος καὶ βεβαιότητα γιὰ τὴν πνευματικὴν νίκη.

Ἐὰν ὁ ἅγιος Δημήτριος κάτω ἀπ' τὶς πιὸ δυσμενεῖς καὶ ἀπίστεες ἐξωτερικὲς συνθήκες καὶ σ' ἓνα ἐπαγγελματικὸ περιβάλλον, πὸν τὴν ἐποχὴ ἐκείνην δημιουργοῦσε πολλοὺς κινδύνους καὶ πειρασμοὺς, παρουσίαζε τόσο πνευματικὸ μεγαλεῖο, πολὺν περισσότερον πορεῖ σήμερον κάθε Χριστιανὸς καὶ μάλιστα κάθε Χριστιανὸς νέος νὰ ἀκολουθήσῃ σὸν ἴχνην τοῦ ἁγίου Δημητρίου καὶ νὰ ἀφιερῶσῃ ὅλες τὶς δυνάμεις του καὶ νὰ χρησιμοποιήσῃ τὸ ἐπάγγελμά του, ὁποιοσδήποτε καὶ ἂν εἶναι τοῦτο, γιὰ τὴν δόξαν τοῦ Χριστοῦ καὶ πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν συνανθρώπων του. Κάθε Χριστιανὸς λοιπὸν ὀρεπε νὰ γίνῃ «φῶς τοῦ κόσμου», «ἄλας τῆς γῆς» καὶ «ζύμιον» τῆς κοινωνίας, ὅπως ἀκριβῶς ἦταν καὶ ὁ προστάτης τῆς Θεσσαλονικῆς ἅγιος Δημήτριος.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

Τοῦ κ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ
Καθηγητοῦ Παν/μίου Θεσσαλονίκης

(Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 236 τοῦ προηγούμενου τεύχους)

Ἄς μὴ νομισθοῦν ὅμως ἀντιφατικά αὐτὰ ποὺ θὰ ἐκτεθοῦν πῶς κάτω. Ἡ θεία λειτουργία δὲν ἔχει ἀνάγκη νὰ συντηρηθῆ γιὰ νὰ γίνῃ πῶς σύντομη. Θὰ ἔλεγα μάλιστα καὶ τὸ ἀντίθετο. Ἡ εὐπρεπὴς τέλεσις τῆς ἐπιβάλλει τὴν ἐπιστροφή σὲ πῶς ἀκριβεῖς καὶ πλήρεις μορφές, ἐκεῖ ὅπου ἡ κακὴ ἐξέλιξις στοὺς ἐνοριακοὺς ναοὺς, τῆς πατρίδος μας ἰδιαιτέρως, ἔχει ἐπιφέρει φθορὰς ποὺ ζημιώνουν τὴν παραδοσιακὴ καὶ λειτουργικὰ ἄρτια δομὴ τῆς.

Καὶ συγκεκριμένα. Τὰ ἀντίφωνα εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπαέλθουν στὴν πλήρη τους μορφή καὶ νὰ παύσῃ ὀριστικά ἡ ἀνεύθυνη καὶ ἀντιπαραδοσιακὴ κακομεταχείρισί τους (γιὰ τὸ θέμα αὐτὸ μιλήσαμε στὴν ἀπάντησι στίς ὑπ' ἀριθμ. 413 καὶ 414 ἐρωτήσεις). Ὁμοίως εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀποκατασταθῆ στὴ σωστὴ του μορφή τὸ ἀλληλουάριο μὲ τοὺς στίχους του γιὰ νὰ γίνονται κατ' αὐτὸ μὲ τάξι καὶ εὐπρέπεια ἢ θυμιάσις, ἢ ἀνάγνωσις τῆς εὐχῆς πρὸ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ἢ μετάθεσις τοῦ εὐαγγελιστοῦ διακόνου στὸν ἄμβωνα (γι' αὐτὸ γράψαμε στὴν ἀπάντησι στὴν ὑπ' ἀριθμ. 286 ἐρώτησι). Τὸ κήρυγμα, ποὺ ἡ διάρκειά του νὰ μὴ ξεπερνᾷ τὰ 15' λεπτά, εἶναι ἀπαραίτητο νὰ γίνεταί ἀμέσως μετὰ τὸ εὐαγγελικὸ ἀνάγνωσμα, δηλαδὴ στὴ σωστὴ του λειτουργικὰ, ἱστορικὰ καὶ παιδαγωγικὰ θέσι, καὶ νὰ ἐπιδιώξουμε νὰ φθάσουμε τὸ ταχύτερο στὸ ἰδεώδες νὰ μὴν ὑπάρχῃ τέλεσις λειτουργίας χωρὶς τὴν ἄρρηκτα συνδεδεμένη μ' αὐτὴ διδασκαλία, δηλαδὴ τὴν ὁμιλία, τὸ κήρυγμα (καὶ γι' αὐτὸ τὸ θέμα μιλήσαμε ἐκτενῶς στὴν ἀπάντησι στὴν ὑπ' ἀριθμ. 125 ἐρώτησι). Ἡ ἐκτενὴς καὶ οἱ δεήσεις τῶν πιστῶν —ἀκόμα ἴσως καὶ τὰ κατηχούμενα— κακῶς σήμερα παραλείπονται ἢ ταιριασμένως τὴν ὀρθὴν τάξι ὅταν λέγονται ἀκαίρως σὲ διάφορα σημεῖα τῆς θείας λειτουργίας μυστικῶς (καὶ γι' αὐτὰ βλέπε τίς ἀπαντήσεις στίς ὑπ' ἀριθμ. 70 καὶ 71 ἐρωτήσεις). Θεολογικὰ καὶ λειτουργικὰ ἀπαραδέκτη εἶναι καὶ ἡ μετάθεσις τῆς θείας κοινωνίας τῶν πιστῶν μετὰ ἀπὸ τὴν ἀπόλυσι τῆς θείας λειτουργίας ἢ ἡ μετάδοσις τῆς ἐνῶ συγχρόνως λέγονται τὰ διακονικὰ καὶ ἡ ἐκφώνησις τῆς εὐχαριστίας καὶ ἡ ὀπισθάμβωνος (βλέπε ἀπάντησι στὴν ὑπ' ἀριθμ. 185 ἐρώτησι). Τὸ ἴδιο ἀναγκαῖα εἶναι καὶ ἡ ἐπαναφορὰ τῆς ψαλμωδίας τοῦ «Πληρωθῆτω...» στίς ἐνορίες, μετὰ τοῦ «Πάντοτε, νῦν καὶ ἀεὶ...» καὶ τοῦ «Ὁρθοί, μεταλαβόντες...», γιὰ νὰ γίνεταί εὐτάκτως ἢ μεταφορὰ τῶν ἁγίων στὴν πρόθεσι.

Ἄς αὐτὰ θὰ ἐπιμνησκόμενοι ἀσφαλῶς ἀντὶ νὰ περιορίσουν τὴ χρονικὴ διάρκειά τῆς θείας λειτουργίας. Καὶ ὅμως

κάποτε πρέπει νὰ σκεφθοῦμε σοβαρὰ καὶ ὑπεύθυνα ὄχι μόνο τίς ἐπιτομές, ἀλλὰ καὶ τίς ἀποκαταστάσεις τῶν φθορῶν στὸ σῶμα τῆς λειτουργικῆς μας πράξεως, ποὺ τὴ βλέπουν πολλὴ σοβαρὰ καὶ μᾶς ἐκθέτουν στὰ μᾶτια ἄλλων εὐσεβῶν λαῶν, ποὺ παρέλαβαν ἀπὸ ἐμᾶς τὴ λειτουργικὴ παράδοσι καὶ τὴ διαφυλάττουν «ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ», σ' ἀντίθεσι μὲ ὅσα γίνονται τόσο ἀνεύθυνα ἀπὸ ἐμᾶς.

Ἄντιθετα ὅμως μπορεῖ νὰ κερδηθῆ χρόνος ἀπὸ ἄλλα σημεῖα τῆς θείας λειτουργίας, πάλι κατὰ παραδοσιακὸ τρόπο. Ἐπὶ παραδείγματι νὰ μὴ ψάλλωνται πολλὰ ἀπολυτίκια μετὰ τὴν εἴσοδο. Νὰ μὴ καθυστερῆ ἢ ἐπιστροφή τοῦ Εὐαγγελίου ἀπὸ τὸ διάκονο μετὰ τὴν ἀνάγνωσί του στὸν ἄμβωνα, ποὺ τείνει νὰ ἐξελιχθῆ σὲ δευτέρω μικρὰ εἴσοδο. Νὰ μὴ παρατείνεται ἢ θυμιάσις κατὰ τὸ χερουβικόν. Νὰ μὴ γίνεταί ἢ μνημόνευσις κατὰ τὴ μεγάλη εἴσοδο, ποὺ προσιδιάζει, ὅπως εἶδαμε, μόνο στὴν ἀρχιερατικὴ λειτουργία (ἀπαντήσεις στίς ὑπ' ἀριθμ. 10, 70, 231, 290-292 ἐρωτήσεις). Νὰ παραλείπονται τὰ δευτέρω νεότερα πληρωτικά πρὶν ἀπὸ τὸ «Πάτερ ἡμῶν» (ἀπάντησις στὴν ὑπ' ἀριθμ. 281 ἐρώτησι). Νὰ μὴν παρατείνεται ἢ διάρκειά τοῦ κοινωνικοῦ, ἐπειδὴ οἱ ἱερεῖς συνηθίζουν νὰ λένε κατὰ τὴν ὥρα ἐκεῖνη ἰδιωτικὰς εὐχὰς εὐλαβείας πρὸ καὶ μετὰ τὴ θεία κοινωνία ἀπὸ τίς ἰδιαιτέρες ἀκολουθίας τῆς θείας μεταλήψεως καὶ τῆς εὐχαριστίας.

Ἐκεῖνο ὅμως ποὺ μακρύνει τὸ χρόνο τῆς διαρκείας τῆς θείας λειτουργίας καὶ τὴν κάνει ἐνδεχομένως κουραστικὴ δὲν εἶναι τόσο τὸ τί λέγεται καὶ ψάλλεται κατ' αὐτὴ, ἀλλὰ τὸ πῶς λέγεται καὶ πῶς ψάλλεται. Ὅσοι εἶχαν τὴν εὐτυχία νὰ λειτουργήσουν ἢ νὰ λειτουργηθοῦν στὸ Ἅγιον Ὄρος ἔχουν ἄμεση ἐμπειρία πῶς λαμπρὰς λειτουργίες μὲ τυπικὰ καὶ μακαρισμοὺς, μὲ τέσσερα ἀναγνώσματα (διπλὰ περικοπὰς ἀποστόλου καὶ εὐαγγελίου), ἐκτενὴ καὶ διπλὰ πληρωτικά καὶ χωρὶς νὰ παραλειφθῆ τίποτε ἀπὸ τὰ προβλεπόμενα ἀπὸ τὴν τάξι, μόλις διαρκοῦν μιὰ ὥρα (χωρὶς ἐννοεῖται τὸ κήρυγμα, ποὺ ἀναπληρώνεται ἀπὸ τίς ἀναγνώσεις στὸν ὄρθρο καὶ στὴν τράπεζα). Ὁ ρυθμὸς ὅμως τῆς ψαλμωδίας καὶ τῆς ἀπαγγελίας εἶναι τέτοιος, ποὺ ὄχι μόνο δὲν κουράζει, ἀλλὰ καὶ κρατᾷ σταθερὰ ζωντανὸ καὶ παλλόμενο τὸ διάλογο ἱερέως καὶ λαοῦ. Στίς ἐνορίες σὲ πολὺ νεότερα ἐποχὴ πῆρε ἄλλο δρόμο ἢ ψαλμωδία στὴ θεία λειτουργία, ποὺ ἀσφαλῶς δὲν εἶναι ὁ παραδοσιακός. Τὸ βάρος δόθηκε στὴν ψαλμωδία καὶ στὴν ἐξεζητημένη μουσικὴ ἀπαγγελία τῶν διακονικῶν καὶ τῶν ἱερατικῶν ἐκφωνήσεων.

(Συνεχίζεται)

Η ΠΡΟΦΗΤΕΙΑ ΤΟΥ ΝΑΟΥΜ*

Τοῦ κ. ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗ

«Οὐ δύναται γὰρ παύσασθαι μου ἡ ὀργὴ βρόμον γὰρ ὄρω τὰ σῖτά μου ὥσπερ, ὄσμην λέοντος· εἰ γὰρ δώῃ καὶ ἔλθοι μου ἡ αἴτησις καὶ τὴν ἐλπίδα μου δώῃ ὁ Κύριος» (Ἰώβ στ' 7,8). Μὲς ἀπὸ τοὺς κλυδωνισμοὺς τῆς ταραχμῆς συνείδησός του, ὁ Ἰώβ δὲν παύει νὰ εἶναι ἐνωμένος μὲ τὴν πηγὴ τῆς Ζωῆς, χάρις στὴν πίστη. Ἀπὸ Ἐκεῖνον βλέπει πὼς δοκιμάζεται, ἀπὸ Ἐκεῖνον περιμένει τὴ σωτηρία. Προσδοκᾷ τὴ χαρὰ ἀπὸ τὸ μοναδικὸ δότηρα της. Τὴν ὀσμίζεται ὅπως τὸ λιμασμένο λιοντάρι τῆ λεία του. Ἡ τρικυμία μαίνεται. Πνευματικὴ ναυτία ἔχει καταλάβει τοὺς λογισμοὺς του. Ἀλλὰ ἡ πυξίδα τῆς καρδιάς δείχνει πάντα τὴ σωστὴ κατεύθυνση. Ὁ δίκαιος ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ἀλάθευτα προσανατολισμένος.

Αὐτό, πράγματι, ἔχει σημασία, ὅταν περνᾶμε σφοδροὺς πειρασμοὺς, ὅταν παραπαίουμε κάτω ἀπὸ τὶς ριπές τους. Ἡ πυξίδα τῆς προαίρεσής νὰ λειτουργεῖ ὀμαλὰ καὶ ἀνεπηρέαστα.

Ὁ Ἰώβ - ἄς λεχθεῖ γιὰ νὰ πάρουμε θάρρος - ποὺ βραβεύθηκε γιὰ τὴν καρτερίαν του, ἔχοντας ἀναδειχθεῖ πρωταθλητὴς της, δὲν εἶναι ἕνας ἐξιδανικευμένος, φανταστικὸς τύπος Ἁγίου. Πάλεψε κρατερὰ ἀνάμεσα στὴ λιποψυχία καὶ τὴν πίστη, τὸ παράπονο καὶ τὴν ὑπομονή, τὴν ἀπόγνωση καὶ τὴν ἐλπίδα.

Ἀγαθέ, Κύριε, μὴ μᾶς ἀφήνεις στὴν ἀπλοϊκὴ ἰδέα πὼς εἴμαστε κάποια πλάσματα πού, ἀρκεῖ νὰ θελήσουμε, θὰ μείνουμε πάντα ἀμετακίνητοι σὲ ὅσες καταφορές καὶ δοκιμασίες ἐπιτρέπεις νὰ μᾶς βροῦν. «Ἡ δύναμις σου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται» (Β' Κορ. ιβ' 9). Οἱ πειρασμοί, οἱ στερήσεις ὕλικῶν ἐρεισμάτων διδάσκουν πὼς εἴμαστε μηδαμινοί. Γεννοῦν καὶ καλλιεργοῦν τὸ ταπεινὸ φρόνημα. Ἔτσι, κάνουν ὥστε νὰ λάμψει ἡ Χάρη σου, δίνοντας, στὴν κατάλληλῃ ὥρα, πού σὺ μόνος γνωρίζεις, τὴν ποθεὶν ἔκβαση. «Χάριτί σου ἔσμεν ὃ ἔσμεν» (Α' Κορ. ιε' 10). Σὺ εἶσαι πού «δίνεις τὴν ἐλπίδα μας», καθὼς εἶπε ὁ μακάριος Ἰώβ.

Ἀπὸ σένα κάθε τόνωση καὶ στερέωση στὸ δοξασμένο ἀγῶνα, ὅπου μᾶς κάλεσες. Ἀπὸ σένα καὶ ὁ στέφανος. Μεῖνε μαζί μας. Μὴ μᾶς παρατήσεις στὸν ἑαυτό μας. Συμπαραστάσου στ' ἀθλήματα μας, σὺ πού εἶσαι «τὸ Α καὶ τὸ Ω, ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος, ἀρχὴ καὶ τέλος» (Ἀποκ. κβ' 13) τῆς ζωῆς μας. Ὁ ἄφθαρτος, ἀνεξάντλητος πλοῦτος μας.

«Τὰ λιοντάρια

θὰ τὰ κατασπαράξουν ρομφαία»

«11 Ἐκτιναγμὸς καὶ ἀνακτιναγμὸς καὶ ἐκθρασμὸς καὶ καρδιάς θραυσμὸς καὶ ὑπόλυσις γονάτων καὶ ὠδίνες

ἐπὶ πᾶσαν ὄσφυν καὶ τὸ πρόσωπον πάντων ὡς πρόσκυμα χύτρας».

Συνεχίζεται ἀκόμη ἡ περιγραφή τοῦ καταντήματος τῆς Νινευῆ. Μιλᾷ καὶ τώρα ὁ Ναούμ.

Ξερρίζωμα, ρήγασμα καὶ παραπέταμα, πού κάνουν κάθε καρδιά νὰ σπάξει, νὰ κόβεται ἡ μέση, νὰ παρὰ λυσοῦν τὰ γόνατα, ν' ἀναφοκοκκινίζουσιν τὰ πρόσωπα.

Κανένα πράγμα δὲν θωρεῖς στὴ μέση του. Τίποτε τὸ ἄθικτο, τὸ μὴ κατεστραμμένο. Θεῶμα λοιπὸν οἰκτρότατο, πού τρομάζει καὶ κάνει νὰ σταματᾷ ἡ ἀναπνοή. «Ὅσοι ἐπιζοῦν καὶ μένουσιν ἀκόμη πάνω στὸ χῶμα τῆς πατρίδας τους, εἶναι ἀλλόφρονες. Κεραυνωμένοι ἀπ' ὅτι ἀντικρύζουσιν. Μὲ ἀκίνητη πιά τὴ σκέψη, δὲν ξέρουσιν τί νὰ ὑποθέσουν, τί νὰ ἐλπίσουν.

Τί νὰ ἐλπίσουν. Γι' αὐτὸ εἶναι σὺν πεθαμένοι. Ὁ ἄνθρωπος ζεῖ χωρὶς ψωμὶ καὶ ποτὸ ἐπὶ μέρες. Χωρὶς νὰ περιμένει κάτι τὸ καλὸ, δὲν κάνει οὔτε στιγμὲς.

Τί εἶναι αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι; Σὲ τί βασίζονταν; Στὸν ἑαυτό τους καὶ στὸν ὀμόφυλό τους. «Ἐπικατάρματος ὁ ἄνθρωπος, ὃς τὴν ἐλπίδα ἔχει ἐπ' ἄνθρωπον... καὶ εὐλογημένος ὁ ἄνθρωπος, ὃς πέποιθεν ἐπὶ τῷ Κυρίῳ καὶ ἔσται· Κύριος ἡ ἐλπίς αὐτοῦ» (Ἰερμ. ιζ' 5,7). Εἶναι γιὰ χαμὶ ἐκεῖνος πού ἀποβλέπει καὶ στηρίζεται μονάχα στὸν ἄνθρωπο. Ἀντίθετα, ὅποιος ἀκράδαντα ἀκουμπᾷ στὸν Κύριο, ὃς περιμένει μὲ βεβαιότητα κάθε τι τὸ καλὸ. Καμμιά λοιπὸν ἀποκαρδοκία σ' αὐτὸν πού τοῦ λείπει ἡ ἀληθινὴ πίστη, τὸ γλυκὸ της φῶς. «Ὅτω τοίνυν ἔσται τὰ ἔσχατα πάντων τῶν ἐπιλανθανομένων τοῦ Κυρίου· ἐλπίς γὰρ ἀσεβοῦς ἀπολείται» (Ἰώβ η' 13). Νὰ τὴ μπροστὰ στὰ μάτια μας, αὐτὴ ἡ μέρα τῆς Νινευῆ.

«12 Ποῦ ἔστι τὸ κατοικητήριον τῶν λέοντων καὶ ἡ νομὴ ἡ οὔσα τοῖς σκύμοις, οὗ ἐπορεύθη λέων τοῦ εἰσελθεῖν ἐκεῖ, σκύμνος λέοντος καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐκφοβῶν; 13 Λέων ἤρπασε τὰ ἱκανὰ τοῖς σκύμοις αὐτοῦ καὶ ἀπέπνιξε τοῖς λέουσιν αὐτοῦ καὶ ἐπληρεσε θήρας νοσσιὰν αὐτοῦ καὶ τὸ κατοικητήριον αὐτοῦ ἀρπαγῆς».

Στὰ περίφημα σφάλτινα γλυπτά τους, οἱ ἄρχοντες τῆς Μεσοποταμίας εἰκόνιζαν μὲ ἰδιαίτερη προτίμηση τὸ βασιλεῖα τῶν ζώων. Σὲ σκληρὴς κυνηγιῶ, σὲ πολεμικὰ στήλημότυπα. Ἀκόμη καὶ ἀκίνητο, μοναχικὸ ἐκφραστὴ τοῦ δικοῦ τους ἰσχυροῦ μεγαλείου. Κανένα ἄλλο εἶδος τῆς πανίδας δὲν τοὺς ταίριαζε σὺν σύμβολο. Σὲ ἀγερωχία. Σὲ ἐπιβλητικότητα. Σὲ σπαραγμοὺς ἀθῶων ὑπάρξεων.

Τὸ ἴδιο σύμβολο καὶ στὴ γλώσσα Ἐκεῖνου πού φέρνει τὸ τέλος αὐτῆς τῆς δυνάμεις, ἐξαναμιζοντάς τη. Τὸ ὄνομα δὲν πεθαίνει μὲ τὸ ὑποκείμενό του. Ἐπιτείνει,

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 238 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 19 τεύχους.

ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΛΗΡΙΚΟΙ

Στούς αγώνες τῆς φυλῆς

Ἀνέκδοτα ἔγγραφα ἀπὸ τὸ Ἀρχεῖο Ἀγωνιστῶν Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης

Τοῦ κ. Ι. Μ. ΧΑΤΖΗΦΩΤΗ

18. ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΑΤΣΑΡΔΗΣ

Ἀπὸ τὸ χωριὸ Σουδενὰ Καλαβρύτων. Ἐπικεφαλῆς 50 συγγενῶν καὶ συγχωριανῶν τοῦ πῆρε μέρος ἀπὸ τὴν ἀρχὴν στὸν Ἀγῶνα. Πολέμησε στὰ Τρίκορφα, Βαλτέτσι, Τρίπολη κ.λπ. Πληγώθηκε σὲ ὦρα μάχης καὶ πέθανε μετὰ ἀπὸ λίγο.

α'. Αἴτηση τῆς χήρας τοῦ Αἰκατερίνης πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴ Ἐκδουλεύσεων.

Στις 14 Δεκεμβρίου 1865 ἡ χήρα τοῦ πατῆ Δημήτρη Αἰκατερίνη, ποὺ μετὰ τὸν θάνατό τοῦ βροήθηκε σὲ πολὺ δύσκολη θέση ὑπέβαλε στὴν Ἐπιτροπὴ Ἐκδουλεύσεων αἴτηση, μετὰ τὴν ὁποία ζητοῦσε κάποια οἰκονομικὴ ἐνίσχυση. Μαζὶ ἐπισύναπτε πιστοποιητικὸ γιὰ τὴ δράση τοῦ ἀντρα τῆς ἀπὸ τὸν ὄπλαρχηγὸ Γ. Πετιμεζᾶ. Τὸ κείμενο τῆς αἰτήσεώς της:

Ἐν Σουδανοῖς τῇ 14 Δεκεμβρίου 1865.

Πρὸς τὴν Ἐξεταστικὴν ἐπὶ τῶν ἐκδουλεύσεων τοῦ Ἀγῶνος Σεβαστὴν Ἐπιτροπὴν.

Ἐκ τῶν ἐσωκλειστων πιστοποιητικῶν τῶν ὄπλαρχηγῶν, παρατηρεῖ ἡ Σεβαστὴ αὐτὴ Ἐπιτροπὴ, ὅτι ὁ ποτὲ σύζυγός μου Δημήτριος ἱερεὺς Κατσαρδῆς παρευρέθη εἰς διαφόρους ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος μάχας, ἐπικεφαλῆς πενήτηκοντα συστρατιωτῶν τοῦ δι' οὗς ἐξώδευσε ἐξ ἰδίων του, ἐν μιᾷ ἐκ τῶν ὀπιοῶν πληγῶν ἀπεβίωσε μετ' ὀλίγον, ἐκ δὲ τῶν θυσιῶν του καὶ τῆς ἀποβιώσεώς του λιμώττομεν ἐγὼ καὶ τὰ ὄρφανά του μέχρι σήμερον.

Ὅθεν παρακαλῶ, ἵνα λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν τῆς τὴν παροῦσαν ἡ Σεβαστὴ Ἐπιτροπὴ δικαιοσύνη τὴν ὑποφαινομένην.

Εὐπειθεστάτη
κάτοικος Σουδενῶν

Αἰκατερίνη χήρα Δημητρίου ἱερέως Κατσαρδῆ
ἀγράμματος δι' ἐμοῦ

Παν. Δημητροπούλου (;)»

β'. Πιστοποιητικὸ τοῦ ὄπλαρχηγοῦ Γ. Πετιμεζᾶ.

Τὸ κείμενο τοῦ Πιστοποιητικοῦ τοῦ ὄπλαρχηγοῦ Γ. Πετιμεζᾶ γιὰ τὴ σημαντικώτατη δράση τοῦ ἱερέα Κατσαρδῆ παρατίθεται στὴ συνέχεια:

«Πιστοποιῶ ὁ ὑποφαινόμενος ἐπὶ τῇ ὀριζομένη ἀπὸ τὸν ποινικὸν νόμον ποινῇ, ὅτι ὁ ποτὲ αἰδεσιμώτατος Δημήτριος ἱερεὺς Κατσαρδῆς ἐκ Σουδενῶν τοῦ δήμου Καλαβρύτων τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχίας, ἅμα ἤρχισεν ὁ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας τοῦ Ἔθνους ἱερός ἀγῶν, τεθεῖς ἐπικεφαλῆς συγγενῶν του καὶ συγχωριῶν του πενήτηκοντα τὸν ἀριθμὸν, ἠγωνίσθη γενναίως καὶ καρτερῶς προτρέπων καὶ ἐνθαρρύνων τὸν στρατὸν ὅπου παρευρίσκειτο ὡς ἐκ τῆς ἱερατικῆς του θέσεως ἰδίως παρευρέθη εἰς Τρίκορφα, Βαλτέτσι, Τρίπολιν κ.λπ. ὑπὸ τὰς διαταγὰς μου, γενόμενος δὲ τὸ παράδειγμα ἐνθουσιασμοῦ, ἐπληγώθη ἐν μιᾷ μάχῃ καὶ ἐνεκα τούτου ἀπεβίωσε μετ' ὀλίγον.

Τῇ αἰτήσει ὅθεν τῆς Αἰκατερίνης χήρας τοῦ μνημονευθέντος ἀγωνιστοῦ ἐκδίδομεν τὸ παρὸν πρὸς χρῆσιν της.

Καλάβρυτα Δεκεμβρίου 13-1865.

Ὁ Ὄπλαρχηγός
Γ. Πετιμεζᾶς»

19. ΣΤΕΡΓΙΟΣ ΑΠΟ ΤΟ ΚΑΡΝΕΣΙ

Ἀπὸ τὸ χωριὸ Καρνέσι τοῦ Δήμου Κλειτορίας ἐπαρχίας Καλαβρύτων. Ὑπηρέτησε τὸν Ἀγῶνα μετὰ τὸν Σταυρὸ καὶ τὰ ὅπλα. Πῆρε μέρος ἀπὸ τὴν ἀρχὴν καὶ πολέμησε τὸν Τοῦρκο στὶς μάχες Καλαβρύτων, Πάτρας, Ἀκράτας, Τριπόλεως κ.λπ. Ἐδειξε γενναῖο ἀγωνιστικὸ φρόνημα.

α'. Αἴτησή του πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴ Ἐκδουλεύσεων.

Στις 9 Νοεμβρίου 1846 ὑπέβαλε πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴ Ἐκδουλεύσεων τὴν παρακάτω αἴτηση, μετὰ τὴν ὁποία ζητοῦσε κάποια ἀμοιβή, γιὰτὶ ὡς τότε δὲν εἶχε δικαιωθεῖ:

Ἐν Μαζέικα τῇ 9 9βρίου 1846.
Πρὸς τὴν ἐπὶ τῶν θυσιῶν καὶ ἀγῶνων
Ἐξεταστικὴν Ἐπιτροπὴν.

Ὁ εὐσεβᾶστος ὑπογεγραμμένος, κάτοικος τοῦ χωρίου Καρνέσι τοῦ δήμου Κλειτορίας τῆς Ἐπαρχίας Καλαβρύτων, ἀπ' ἀρχῆς τοῦ ὑπὲρ Ἀνεξαρτησίας ἱεροῦ ἀγῶνος δράξας τὰ ὄπλα ἔδραμεν εἰς τὸ πεδῖον τῆς μάχης καὶ καταταχθεὶς ὑπὸ τὴν σημαίαν τῶν ἑλληνικῶν στρατευμάτων, ὑπηρετώντας καὶ ὡς ἱερεὺς, ὅστις καὶ ἐπαυρέθη εἰς διαφόρους συμπλοκάς τῶν Ἑλλήνων μετὰ τῶν Τουρκῶν καὶ ἰδίως εἰς τὰς περιφήμους μάχας τῶν Καλαβρύτων, τῶν Πατρῶν, τῆς Ἀκράτας, τῆς Τριπόλεως καὶ ἐν γένει δὲν ἔπαυσε πολεμῶν ὑπὲρ τῆς πίστεως καὶ τῆς πατρίδος εἰμὴ ὅτε ἡ θεία πρόνοια, στεφανώσασα τοὺς ἀγῶνας καὶ τὴν ἀπαραδειγματίστον καρτερίαν τῶν Ἑλλήνων, ἔθεσε πέρας εἰς τὴν πολυχρόνιον καὶ ἄνισον μάχην.

Αἱ ἄλλαι Κυβερνήσεις, εἰς τοὺς ἔχοντας τὰς αὐτὰς ἐκδουλεύσεις ἐχορήγησαν διαφόρους ἀμοιβάς, εἰς ἐμὲ ὅμως δὲν ἐχορηγήθη καμμία.

Διὸ ἐπισυνάπτω πιστοποιητικὸν ἐξ οὗ ἀποδεικνύονται αἱ πολλαὶ ἐκδουλεύσεις μου, καὶ παρακαλῶ νὰ διαταχθῇ ἡ ἀνήκουσα ἀμοιβή.

Εὐπειθέστατος
Στέργιος ἱερεὺς».

β'. Πιστοποιητικὸν τοῦ ὀπλαρχηγοῦ Ν. Χριστόπουλου.

Γιὰ τὴ συμμετοχὴν τοῦ στὸν Ἀγῶνα μιλάει τὸ παρακάτω Πιστοποιητικὸν ποὺ ἐξέδωκε στὶς 6 Νοεμβρίου 1846 ὁ ὀπλαρχηγὸς Ν. Χριστόπουλος.

«Πιστοποιοῦμεν οἱ ὑποφαινόμενοι, ἐπὶ τῇ ὀρι-

ζομένη ἀπὸ τὸν ποινικὸν νόμον ποινῇ καὶ ἐπὶ τῇ ὑποχρεώσει τῆς ἀνηκούσης πολιτικῆς ἀποζημιώσεως, ὅτι ὁ κύριος Στέργιος ἱερεὺς κάτοικος τοῦ χωρίου Καρνέσι τοῦ δήμου Κλειτορίας τῆς Ἐπαρχίας Καλαβρύτων, ἀπ' ἀρχῆς τοῦ ὑπὲρ Ἀνεξαρτησίας ἱεροῦ ἀγῶνος δράξας τὰ ὄπλα ἔδραμεν εἰς τὸ πεδῖον τῆς μάχης καὶ καταταχθεὶς ὑπὸ τὴν σημαίαν τῶν ἑλληνικῶν στρατευμάτων, ὑπηρετώντας καὶ ὡς ἱερεὺς, ὅστις καὶ ἐπαυρέθη εἰς διαφόρους συμπλοκάς τῶν Ἑλλήνων μετὰ τῶν Τουρκῶν καὶ ἰδίως εἰς τὰς περιφήμους μάχας τῶν Καλαβρύτων, τῶν Πατρῶν, τῆς Ἀκράτας, τῆς Τριπόλεως καὶ ἐν γένει δὲν ἔπαυσε πολεμῶν ὑπὲρ τῆς πίστεως καὶ τῆς πατρίδος εἰμὴ ὅτε ἡ θεία πρόνοια, στεφανώσασα τοὺς ἀγῶνας καὶ τὴν ἀπαραδειγματίστον καρτερίαν τῶν Ἑλλήνων, ἔθεσε πέρας εἰς τὴν πολυχρόνιον καὶ ἄνισον μάχην.

Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος ὁ διαληφθεὶς Στέργιος ἱερεὺς προσεφέρθη μὲ πατριωτικὸν ζῆλον καὶ μὲ γενναϊότητα.

Ὅθεν κατ' αἴτησίν του δίδεται τὸ παρὸν πρὸς χρῆσιν του.

Ἐν Μαζέικα τὴν 6 9βρίου 1846.

Ν. Χριστόπουλος
Ἐπιπλαρχηγός».

Η ΠΡΟΦΗΤΕΙΑ ΤΟΥ ΝΑΟΥΜ

(Συνέχεια ἀπὸ τὴν σελίδα 253)

προφερόμενο, τὴν ἔγνοια τῆς ἀνυπαρξίας. Γιὰ τὰ λιοντάρια μιλάμε, ἀλλὰ γιὰ ποιά λιοντάρια; Γιὰ ἐκεῖνα ποὺ εἶναι μὲ ἀνάμνηση.

Ποῦ εἶναι τώρα ἡ κατοικία τους, ἡ φοβερὴ μονιά τους; Ἡ γῆ ὅπου τριγύριζαν καὶ ἔκαναν ὅ,τι ἤθελαν; Ὁ τόπος ὅπου ἔφερναν τὴν ἀρπαγμένην λεία τους; Τελείωσαν οἱ μέρες τῆς ἀγρίας εὐωχίας, τῆς ἀνέφελης ἀμερμινίας. Ὡς χθές, τὸ λιοντάρει ἀρπαζε πολλὰ θύματα καὶ τὰ κόμιζε γιὰ νὰ τὰ φάνε οἱ σκύμνοι του, τὰ λιονταρόπουλα. Καὶ εἶχε μεταβάλλει, ἔτσι, μ' αὐτὴ τὴν ἀδιάκοπη κομιδῇ, τὴ φωλιά του σὲ μέρος ποὺ τοῦ ταίριαζε ἡ ὀνομασία «φωλιά ἀρπαγῆς». Ἀλλὰ, τώρα, δὲν μένει τίποτε ἀπὸ τὴν πραγματικότητά ἐκεῖνη, παρὰ οἱ λέξεις ποὺ τὴ σήμαιναν.

«14 Ἴδου ἐγὼ ἐπὶ σέ, λέγει: Κύριος παντοκράτωρ καὶ ἐκκαύσω ἐν καπνῷ πληθὸς σου καὶ τοὺς λέοντάς σου καταφάγεται ρομφαία καὶ ἐξολοθρεύσου ἐκ τῆς γῆς τὴν θήραν σου καὶ οὐ μὴ ἀκουσθῇ οὐδέτι τὰ ἔργα σου».

Αὐτὰ λέει ὁ κύριος τοῦ σὺμπαντος κόσμου δικαιοκρίτης στὴ Νινευή. Στὴν πόλιν ὀρμητήριον τῶν λιονταριῶν, τῶν πολεμιστῶν τῆς, ποὺ ἐξαπολύονταν ἀνάμεσα

σὲ ἀδύνατα ζῶα καὶ σκόρπιζαν τὸ θάνατον μὲ τὴ διαρκὴ καὶ φριχτὴν θήρα τοῦ ἐπιπορευομένου καὶ τῆς ἀπώλειας.

Τὴν εἰδοποιεῖ πὼς λάθος ἔκανε νὰ κομπάζει καὶ νὰ θαρρεῖ ἀνυπόστατον στὸν κόσμον ἕναν ἀντίπαλον ἰσχυρὸν καὶ ἰσχυρὸν ὄχι νὰ τὴν καταβάλλει, ἀλλὰ οὔτε καὶ νὰ τὴν ἀναγκαστεῖ κἀν. Καὶ ὅμως, αὐτὸς ὁ ἀντίπαλος ὑπῆρχε. Καὶ ἦταν ὄντως ἀνώτερός τῆς. Τόσο μάλιστα ἀνώτερος, ὥστε τὸ πῶς εὐκόλον πράγμα γι' αὐτὸν ἦταν νὰ τὴ σήσει μονομασίαν καὶ γιὰ πάντα. Νὰ περάσει ἀπὸ ρομφαία τοὺς ὀπλίτες τῆς. Νὰ συμματήσῃ: ἀπαξ διὰ παντός τὴν ἀίμοδιψὴ θηρευτικὴ τῆς ἀπασχόληση καὶ νὰ ἐξαλείψῃ ἀκόμη καὶ τὸν ἦχο, τὴ φήμη τῶν ἔργων τῆς.

Θηρεύτριες ἄνομες εἶδε ἡ ὑφήλιος ἀπὸ τότε καὶ ἄλλες σάν τὴν Ἀσσυρία. Ἀλλὰ ὅλες χάθηκαν στὴν προσδορισιμένην ὥρα, μὲ τὴν ἐπέμβαση τῆς Δύναμης ποὺ ἰσχύει πάνω ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα.

Μόνη ἡ Ἐκκλησία προὐρίσται νὰ ἐπιδύωνε, γιὰτὶ αὐτὴ δὲν δυνασταύει, ἀλλὰ βασίζεται στὴν ἐλευθερία. Δὲν ἐξουθενώνεται, ἀλλὰ σώζεται. Δὲν κυνηγᾶ καὶ δὲν θανατώνει, ἀλλὰ ἀλιεῖται καὶ ἀνασύρει, μὲ τὴν ἀπόχρησιν τοῦ ἀποστολικοῦ λόγου, στὴν αἰώνια χαρὰ καὶ ζωὴ τῆς ψυχῆς. Καὶ οἱ ζηλευτοὶ ἀλιεῖς τῆς, ποὺ κάνουν ἀκριδῶς τὸ ἀντίθετον ἀπὸ τοὺς ματοδαμμένους λέοντες τῶν ἀντιθέτων βασιλείων, εἶναι οἱ λειτουργοὶ τῆς. (Συνεχίζεται)

Η ΑΓΑΜΗ ΜΗΤΕΡΑ

Θεολογική ποιμαντική προσέγγιση

ΤΟΥ κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
Λέκτορας Θεολογικής Σχολής Ἀθηνῶν

Ἀρχές ὀρθόδοξου ἀνθρωπολογίας

Τὸ θέμα «ἀγαμη μητέρα», ἀλλὰ καὶ τὴν ἴδια τὴν ἀγαμη μητέρα σὰν ἄτομο, εἶναι δυνατὸ νὰ τὴν προσεγγίσουμε μὲ πολλοὺς τρόπους. Ἐνας ἀπ' αὐτοὺς μπορεῖ νὰ εἶναι καὶ ὁ θεολογικὸς ποιμαντικὸς τρόπος. Μ' αὐτὸν προσεγγίζουμε τὸ ὅλο θέμα καὶ τὴν ὅλη κατάσταση ὑπὸ τὸ φῶς τῆς Θεολογίας καὶ τοῦ λόγου πού ἔχει νὰ πεῖ ὁ Θεὸς γιὰ τὸν ἄνθρωπο. Πιὸ συγκεκριμένα, τοῦ λόγου, ὅπως αὐτὸς ἐκφράζεται: στὴν πιὸ οἰκεία γιὰ μᾶς τοὺς Ἑλλήνες διατύπωσή του, πού εἶναι: ὁ λόγος τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ πού ἀναπτύχθηκε στὸν τόπο μας καὶ ἀλλοῦ, τὰ τελευταῖα δυὸ χιλιᾶδες χρόνια. Θὰ ἐπιχειρήσω νὰ διαφωτίσω τὸ ζήτημα αὐτὸ σύμφωνα μὲ τὶς ἀρχές πού θέτει ἡ ὀρθόδοξη ἀνθρωπολογία τόσο σὰν θεωρία ὅσο καὶ σὰν πράξη¹.

Ἡ ἀγαμη μέλλουσα μητέρα εἶναι μιὰ κόρη ἢ μεγαλύτερη στὴν ἡλικία γυναίκα πού, ἔχοντας ὀλοκληρωμένες σχέσεις μ' ἕναν ἄνδρα, μόνιμες ἢ εὐκαιριακές, συνέλαβε καὶ ὄρισσε: στὸ στάδιο τῆς κυήσεως μιᾶς νέας ἀνθρώπινης ζωῆς.

Γνωρίζουμε ὅτι ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, ὡς χῶρο σαρκώσεως τῆς ἀγάπης καὶ ὀλοκληρώσεως τῶν ἐρωτικῶν σχέσεων τοῦ ἄνδρα καὶ τῆς γυναίκας, θεωρεῖ τὸ νύγαμο. Γι' αὐτὲς μάλιστα τὶς σαρκινὲς σχέσεις μέσα στὸ γάμο, πού ὀλοποιοῦν τὴν ἔνωση ἄνδρα καὶ γυναίκας «εἰς σάρκα μίαν» ἔχει ὑψηλὴ ἀντίληψη. Μιὰ τέτοια σχέση μπορεῖ ν' ἀποτελέσει εἰκόνα τῆς ἐνότητος πού ἐπικρατεῖ στὴν ἀγαπητικὴ κοινωνία τῶν προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ μεταξὺ Χριστοῦ καὶ Ἐκκλησίας. Οἱ σχέσεις αὐτὲς οἱ σαρκινὲς, πού φέρουν σ' ἐπαφὴ τὸν ὅλο ἄνθρωπο καὶ δὲν εἶναι μόνον σωματικὲς, ἔχουν τὴ θέση τους, σύμφωνα μὲ τὴν πρόθεση τοῦ Θεοῦ, στὰ πλαίσια τοῦ γάμου καὶ τῆς οἰκογένειας. Ὁ γάμος καὶ ἡ οἰκογένεια εἶναι: γιὰ τὴν ὀρθόδοξη ἀποψη μυστήριον ἀγάπης καὶ μικρὴ Ἐκκλησία.

Τὶς ὀλοκληρωμένες σχέσεις πρὶν ἀπὸ τὸν γάμο τὶς θεωρεῖ ὀπωσθήπουσε ὅτι δὲν συμβαδίζουν μὲ τὸ σχέδιον τοῦ Θεοῦ γιὰ τὸν ἄνθρωπο καὶ δὲν εἶναι σύμφωνα μὲ τὸ θέλημά Του. Τὶς χαρακτηρίζει μάλιστα ὡς ἀμαρτωλές, ἐνέργειες καὶ πράξεις, δηλαδή, πού ἀπομακρύνουν τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὴ ζωὴ καὶ τὴν κοινωνία τοῦ Θεοῦ. Δὲν παύει ὅμως νὰ

ὀποδεικνύει τὴν ἐφροσύνη τῶν συζύγων καὶ νὰ χαρακτηρίζει τὴ σαρκινὴ ὀμιλία μέσα στὸ γάμο ὡς σωφροσύνη. Εἶναι παράξενο καὶ ἐκπληκτικὸ πού μὲ τὴν ἴδια λέξη «σωφροσύνη» χαρακτηρίζονται καὶ ἡ ἐγκράτεια πρὶν ἀπὸ τὸ γάμο —τὰ στέφανα εἶναι: «μισθὸς τῆς σωφροσύνης», καὶ ἡ πλήρης ἔνωση μέσα στὸ γάμο — «τὴν μετὰ τῆς νομίμου γαμετῆς ὀμιλίαν σωφροσύνην λέγω» (Παφνούτιος).

Ἀπομάκρυνση καὶ ἐπιστροφή

Ἡ ἀπομάκρυνση ἀπὸ τὴ ζωὴ καὶ τὴν κοινωνία τοῦ Θεοῦ ὀλοποιεῖται μὲ τὴν ἀπομάκρυνση ἐκείνων πού ἐνέδωσαν στὶς σαρκινὲς σχέσεις ἀπὸ τὴ Θεία Κοινωνία, πού γιὰ τὸν Χριστιανὸ εἶναι σώζουσα συμμετοχὴ στὴ ζωὴ τοῦ Θεοῦ. Ὁ χρόνος ἀποχῆς ἀπὸ τὴ Θεία Ἐὐχαριστία ἐλπίζεται: ὅτι μπορεῖ νὰ δημιουργήσῃ: στὸν ἄνθρωπο αὐτὸν πού τὸν ἀπασχολεῖ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, μιὰ πρῆξι μετανοίας καὶ ἐπιστροφῆς. Μετανοίας, πού σημαίνει: ἀλλαγὴ τοῦ νοῦ καὶ συμμόρφωση ἢ καλύτερα μετὰ μὀρφωση τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου σύμφωνα μὲ τὸ πνεῦμα τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, πού πλησιάζει καὶ φανερώναται: μέσα μας.

Πέρα ἀπὸ θεωρητικὰ χρονικὰ ὅρια καὶ περιθώρια, ἐκείνο πού ἔχει σημασία εἶναι ὁ τρόπος καὶ ὁ χρόνος τῆς μετανοίας. Δίπλα σὲ «κανόνες», τοὺς γνωστούς ὡς ἐπιτίμια, πού ὀρίζουν τὸ χρόνο καὶ τὴ διάρκεια τῆς μετανοίας καὶ ἐπιχειροῦν νὰ προβάλλουν τὸ ἰδεῶδες τῆς εὐαγγελικῆς χριστιανικῆς ζωῆς, ὅπως ἐμπλέκεται στὴ γενετήσια ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου, ὑπάρχει ἡ πρᾶξι τῆς Ἐκκλησίας πού συμπαρίσταται σ' ὅλους αὐτούς πού ἀγωνίζονται νὰ ἐφαρμόσουν στὴ ζωὴ τους τὸ μήνυμα τοῦ Εὐαγγελίου. Οἱ ἀγωνιζόμενοι αὐτοὶ «πίπτοντες» καὶ «ἀνιστάμενοι» ἄνθρωποι ἔχουν ἐπίγνωση, ὅτι οὔτε ἄγιοι εἶναι, οὔτε τέλειοι, οὔτε κάτι τὸ ξεχωριστό. Ἐνδεχομένως ἡ κατάστασή τους προσελκύει πολὺ περισσότερο τὴν προσοχὴ τοῦ Χριστοῦ, πού δὲν ἤλθε νὰ καλέσει: τοὺς δικαίους, ἀλλὰ τοὺς ἁμαρτωλοὺς εἰς μετανοίαν καὶ νὰ ἀναπαύσει: τοὺς κοπιῶντας καὶ πεφορτισμένους (Ματθαίου θ' 13 καὶ ια' 28).

Τὸ παράδειγμα τοῦ Κυρίου

Πολλοὶ ἀπὸ ἐμᾶς τοὺς «δικαίους» εἶναι δύσκολο νὰ συλλάβουμε τὸν ἐσωτερικὸ ρυθμὸ αὐτῆς τῆς ἐπιστροφῆς

ο ἐ δρόμους ποιμαντικής διακονίας

καὶ μετανοίας τοῦ θεδαρυμένου ἀνθρώπου καὶ ἐπικαλού-
μεθα κανόνες καὶ διατάξεις γιὰ νὰ καταδικάσουμε τοὺς
«ἀμαρτωλοὺς» καὶ νὰ τοὺς λιθοβολήσουμε. Ἡ σ υ μ π ε-
ρ : φ ο ρ ᾶ ἴσως τοῦ ἴδιου τοῦ Κυρίου μᾶς ὑπο-
δεικνύει ἄλλο τρόπο σκέψης καὶ δράσεως. Δὲν ἔχουμε
παρὰ νὰ θυμηθοῦμε τὸ περιστατικὸ ἐκείνο ποὺ ἀναφέρει
ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης στὸ ὄγδοο κεφάλαιο, στοὺς στί-
χους 2 ἕως 11 γιὰ τὴ γυναίκα ποὺ κατελήφθη ἐπ' αὐτο-
φώρῳ. Ἡ στάση τοῦ Χριστοῦ ἀπέναντι στὴ γυναίκα αὐ-
τὴ δὲν εἶναι: στάση κατακρίσεως. Ἀφοῦ ἔφερε σὲ τρομε-
ρὰ δύσκολη θέση τοὺς κατηγοροῦντες τῆς καὶ τοὺς ἀνάγκασ-
σε νὰ ἀποχωρήσουν, στρέφεται: ὁ Χριστὸς πρὸς τὴν κόρη
καὶ τῆς ἀπευθύνει: τὸν λόγῳ:

—Γύναι, ποὺ εἶσιν; οὐδεὶς σε κατέκρινεν;
ἢ δὲ εἶπεν;
—οὐδεὶς Κύριε.
εἶπε δὲ ὁ Ἰησοῦς·
—οὐδὲ ἐγὼ σε κατακρίνω· πορεύου
καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν μηκέτι ἀμάρτανε.

Ἄπλᾶ καὶ ἀπαλὰ σὰν χάδι πέφτουν τὰ λόγια Του.
«Δὲν σε κατακρίνω, πήγαίνε καὶ ἀπὸ τώρα πιά μὴν ἀ-
μαρτάνεις».

Φιλάνθρωπη στάση

Πόσες φορές δὲν ἔ ξ ε χ ν ᾶ μ ε αὐτὴ τὴ συμπεριφο-
ρὰ καὶ δὲν εἴμαστε πρόθυμοι νὰ κατακρίνουμε καὶ νὰ κα-
ταδικάσουμε σὲ περιπτώσεις, ποὺ μόνο ἔλεος καὶ ἀγάπη
θά ἔπρεπε νὰ ἐπιδεικνύουμε! Εὐτυχῶς, ποὺ ἐκλεκτοὶ μα-
θητὲς τοῦ Χριστοῦ μᾶς ἐπαναφέρουν στὴ μνήμη καὶ δὲν
ἀφήνουν νὰ περιπέσει: στὴ λήθη ἢ ἀλήθεια αὐτὴ. Ἴδου
πῶς.

Στὸ θέμα ποὺ μᾶς ἀπασχολεῖ χαρακτηριστικὸ παρά-
δειγμα εἶναι: ἓνα ἐπεισόδιο ἀπὸ τὴ ζωὴ τοῦ ἁ θ ὁ ᾶ Ἄ μ ω ν ᾶ,
μεγάλου ἀσκητῆ καὶ ἐπισκόπου αἰγυπτιακῆς πό-
λεως ποὺ πέθανε στὰ τέλη τοῦ 4ου μ.Χ. αἰώνα. Τὸ ἐπι-
σημαίνω ἐνδεικτικὰ.

Ἵσταν ἔγινε ἐπίσκοπος, ἀναφέρει τὸ κείμενο,
τοῦ παρουσίασαν μιὰν ἀγαμὴ κοπέλα ποὺ ἦταν

ἔγκυος καὶ τοῦ εἶπαν: Στὴν κατάστασιν αὐτὴ τὴν
ἔφερε ὁ τάδε, βάλε καὶ στοὺς δυὸ ἐπιτήμιο. Ὁ ἀθ-
δᾶς τότε σταύρωσε τὴν κοιλία τῆς κοπέλας καὶ
διέταξε νὰ τῆς δώσουν ἕξι ζευγάρια σεντόνια, λέ-
γοντας στὸν κόσμον: Ὅριζω ἔτσι: γιατί μπορεί, κα-
θὼς πηγαίνει νὰ γεννήσει, νὰ πεθάνει ἢ αὐτὴ ἢ
τὸ παιδί τῆς καὶ δὲν θὰ ἔχει: τίποτα γιὰ τὴν κη-
δεῖα. Αὐτοὶ ὅμως ποὺ τὴν κατέκριναν τοῦ εἶπαν:
Γιὰτί τὸ ἔκανες αὐτό; Νὰ τοὺς θάλεις ἐπιτήμιο.
Καὶ αὐτὸς ἀπήντησε: Δὲ βλέπετε ἀδελφοί μου,
πόσο κοντὰ εἶναι: στὸ θάνατον; Τί θέλετε νὰ κάνω
ἐγώ; Τότε τὴν ἄφησε νὰ φύγει».

Αὐτὴ ἡ φιλάνθρωπη στάση καὶ γεμά-
τη ἀγάπη συμπεριφορὰ, ἢ προσοχὴ στὴ συγκεκριμένη
περίπτωσιν, δὲν τοὺς ἐμποδίζει, βέβαια, νὰ ὑποδεικνύουν
τὸ ὀρθὸ καὶ τὸ πρέπον ἀνάλογα μὲ τὸ πρόσωπον ποὺ ἔχουν
μπροστά τους. Θὰ μπορούσα νὰ ἀναφέρω καὶ ἄλλα περι-
στατικὰ ἀπὸ τὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας. Ὑ π ᾶ ρ χ ο υ ν
ἀσφαλῶς σ τ ο ι χ ε ῖ α ποὺ ὑποδεικνύουν τὴ μέριμνα
καὶ τὴν πρόνοιαν τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὰ ἔ κ θ ε τ α
δ ρ ε φ η (καρπὸς παρανόμων σχέσεων ποὺ τὰ ἐξέθε-
ταν στὸν περίβολο τῶν ἱ. ναῶν καὶ τὰ ἀνελάμβανε ἡ
Ἐκκλησία) καθὼς καὶ τὴ φροντίδα τῆς γιὰ τὴν προστα-
σία τῶν ἁ γ ᾶ μ ω ν μ η τ ῆ ρ ω ν. Εἶναι ἐνδεικτικὰ
ἔσα ἔχει συλλέξει καὶ ἀναφέρει: ὁ Φαίδων Κουκουλῆς στὸ
ἔργον του «Βυζαντινῶν Βίος καὶ Πολιτισμὸς», τὰ ὅποια
συνδυαζόμενα μὲ ἄλλα στοιχεῖα μποροῦν νὰ μᾶς δώσουν
μιὰ εἰκόνα γιὰ τὸ ἔργον τῶν Μοναστηριῶν, στὰ ὅποια πα-
ραδίδονταν ἀγαπᾶς μέλλουσες μητέρες, γιὰ νὰ τίς φρον-
τίσουν».

Ἡ ἱστορία συνεχίζεται

Θὰ πρέπει νὰ σημειωθεῖ ἀκόμα, ὅτι ἡ στάση αὐτὴ
δὲν ἀνήκει μόνο στὸ παρελθόν. Διότι τὸ ἴδιο εὐαγγελικὸ
πνεῦμα, ποὺ ἐνέπνευσε τὴ συμπεριφορὰ ποὺ ἀναφέραμε
διὰ μέσου τῶν αἰώνων, κάνει ὥστε καὶ σήμερα στοὺς κόλ-
πους τῆς Ὁρθοδοξίας νὰ ἐμφανίζεται: μιὰ ἔ ν ι α ῖ α
σχεδὸν σ τ ᾶ σ η ἄ ν τ ι μ ε τ ω π ῖ σ ε ω ς τέτοιων
περιπτώσεων, ποὺ ὁπωσδήποτε πληθαίνουν καὶ λόγῳ τῆς
αὐξήσεως τοῦ ποσοστοῦ τῶν νέων ποὺ προχωροῦν σὲ ὀλο-
κληρωμένες σεξουαλικὲς σχέσεις, ἀπὸ τίς ὁποῖες φυσικὰ
προκύπτουν συλλήψεις καὶ ἔγκυμοσύνες.

Ἀπὸ πρόχειρη ἔ ρ ε υ ν α ποὺ κάναμε μ ε τ α ξ ὶ
ἔ φ η μ ε ρ ῖ ω ν τῆς περιοχῆς πρωτευούσης, διαπιστώ-
σαμε ὅτι ἀνάμεσά τους εἶναι: πολλοὶ ἐκείνοι: ποὺ ἀντιμε-
τωπίζουν μὲ διακριτικὸτητα καὶ ἀγάπην τίς περιπτώσεις
ἐκείνες ποὺ φθάνουν σ' αὐτοὺς εἴτε κατὰ τὴν ἱερά ἐξομολό-
γησιν, εἴτε μέσω ἐνοριτῶν ἢ ἐνοριτισσῶν. Ὁ τ ρ ὶ
π ο ς χειρισμὸς ὁπωσδήποτε π ο ι κ ῖ λ λ ε ῖ, καὶ οἱ
ἱερεῖς προσπαθοῦν νὰ ἀντιμετωπίσουν τίς πολλὰς ἀνάγκας
ποὺ ἔχουν οἱ συνήθως νεαρὲς αὐτὲς κοπέλες, νὰ τίς βοη-

θήσουν και οικονομικά ακόμα, να τις φέρουν σε επαφή με τους γονείς, να ξεπεράσουν εμπόδια εξωτερικά ή και εσωτερικά και να επιτύχουν και τον γάμο ακόμα —εφόσον, βέβαια, υπάρχουν οι προϋποθέσεις για κάτι τέτοιο— ή τουλάχιστον να αποκαταστήσουν τις σχέσεις κόρης και γονέων ή να προωθήσουν τις κοπέλες στα ιδρύματα που υπάρχουν για τα περαιτέρω στάδια της έγκυμοσύνης.

KENTPON BPEΦΩN "H MHTEPA..

AFIO ANAPYPOI ATTIKHS THA. 2621.911 - 2611.101 - 2619.700

Μερικά παραδείγματα

Μου ανέφεραν περιπτώση που Ιερέας, όταν στάθηκε αδύνατο να πείσει τον άνδρα να παντρευτεί την κοπέλα, την ανέλαβε με την οικογένειά του, την έβροθήθησε κατά την έγκυμοσύνη και τη λοχεία και ό γιος του Ιερέα έγινε νογός του παιδιού που γεννήθηκε. Χαρακτηριστικά, ένας από τους έρωτηθέντες εφημερίους μου είπε: «Έπειδή η Έκκλησία διδάσκει: τον σεβασμό της ζωής, θα αντιμετώπιζε κάθε περίπτωση που θα προκύψει, ότι κι αν στοίχισε: αυτό, προκειμένου να αποφευχθεί μιιά έκτρωση».

Ευχάριστη έκπληξη, που επιβεβαιώνει: αυτά που ελέχθησαν πιο πάνω, απέτέλεσε η ανάγνωση επιστολής - προσκλήσεως των εφημερίων αθηναϊκού Ιερού Ναού, που δημοσιεύθηκε στο μηνιαίο ενοριακό τους δελτίο, προς όλες τις «άγνωστες κοπέλες» που αντιμετωπίζουν μιιά ανεπιθύμητη έγκυμοσύνη και δεν έχουν κάνει: το γάμο τους ακόμα. Στην άσυνήθιστη αυτή επιστολή αναφέρονται μεταξύ άλλων δύο συμβουλές προς τις ανύπαντρες έγκυους:

Σας συνιστώ να ζητήσετε από τον αγαπημένο σας και πατέρα του παιδιού σας να σας κατοχυρώσει: γρήγορα με την άσπίδα του γάμου. Έτσι θα ήρμαιώσετε όλοι: στο σπίτι και θα γεννήσετε ένα γερό παιδάκι...

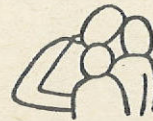
Αν δεν βρίσκετε πουθενά κατανόηση ή σας πιέζουν να κάνετε άμβλωση, μη δεχθήτε να κάνετε το έγκλημα αυτό. Έλάτε στον Ιερό Ναό και συζητήστε το θέμα σας με τους Ιερείς. Θα βρείτε οπωσδήποτε λύση στο πρόβλημά σας. Οι Ιερείς αντιμετωπίζουν κάθε μέρα τέτοια ζητήματα και έχουν βοηθήσει: πολλές κοπέλες. Η άμβλωση είναι ή χειρότερη λύση.

Από την πλευρά εξάλλου των αγάμων μητέρων ό μολογείται: επίσης αυτή ή γεμάτη αγάπη και τάση στάση των εφημερίων κατά την επικοινωνία μαζί τους είτε πριν από τη γέννηση είτε κατά τη διαδικασία των ενεργειών για την άφραση του παιδιού. Αυτές οι στιγμές είναι πράγματι: προνομιακές για να άσκησει: ο Ιερέας το ποιμαντικό του έργο. Γενικά, είναι: ευχάριστη αυτού του είδους ή αντιμετώπιση των αγάμων μητέρων εκ μέρους της Έκκλησίας, ή οποία μπορεί με διάκριση και διακριτικότητα να κρατεί και το κύρος της διδασκαλίας της και την αυθεντικότητα της συμπεριφοράς, επακολουθούσα στα ίχνη του «πρώτου διδάξαντος» Ίδρυτή της.

Κέντρα και υπηρεσίες

Θα έπρεπε ακόμα να τονιστεί, ότι έστω και αν δεν υπάρχουν ειδικά επώνυμα εκκλησιαστικά ιδρύματα ή οργανισμοί —όπως υπάρχουν στις ξένες Έκκλησίες—, που να άσχολούνται με τις μέλλουσες άγαμες μητέρες, υπάρχει ένα δικτυο υπηρεσιών, τουλάχιστον στην περιοχή της πρωτεύουσας, που αντιμετωπίζουν τέτοιες περιπτώσεις, για να μην αναφερθώ και στην έργασία που γίνεται: σε ενοριακό επίπεδο και που καλύπτει: όλο τον έλλαδικό χώρο.

Ενδεικτικά αναφέρω το «Τμημα Περιπτώσεων» της Χριστιανικής Αλληλεγγύης της Ίεράς Αρχιεπισκοπής Αθηνών που άσχολείται και με τέτοια προβλήματα. Σ' αυτό παραπέμπονται: σήμερα, περιπτώσεις από τις ενορίες και από το «Γραφείο Ποιμαντικής Καθοδήγησης της Οικογένειας». Παλαιότερα τέτοιες περιπτώσεις αντιμετωπίζονταν από τα «Κέντρα Συμπαραστάσεως Οικογενείας» (Κ.Σ.Ο.) της Ί. Αρχιεπισκοπής Αθηνών και της Ί. Μητροπόλεως Νικαίας. Ανάλογη έργασία γίνεται: από το «Κέντρο για τη Μέριμνα Οικογένειας και Παίδων» που λειτουργεί στο Πέραμα, όπως επίσης και από το «Κέντρο Αποκαταστάσεως και Προλήψεως Αυτοκτονιών» (Κ.Α.Π.Α.). Στα δώδεκα χρόνια λειτουργίας του έχει: αντιμετωπίσει: αρκετές περιπτώσεις κοριτσιών που είχαν φθάσει: μέχρι το χείλος της αυτοκτονίας. Με κατάλληλη όμως καθοδήγηση, ό άρμόδιος Ιερέας κατάφερε να τις άποτρέψει: από την αυτοκτονία και να τις βοηθήσει: τόσο στην κοινωνική όσο και στην οικογενειακή αποκατάσταση.

KENTPON ΜΕΡΙΜΝΗΣ
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ & ΠΑΙΔΙΟΥ

ΣΚΟΥΦΑ 75 - ΑΘΗΝΑ 144 - ΤΗΛΕΦ. 3623.626

Ενδεχομένως, στην έρευνα αυτή για την αναζήτηση ενεργειών εκ μέρους των εκκλησιαστικών υπηρεσιών για την αντιμετώπιση της άγαμης μητέρας και της άγαμης μητρότητας, να μας έχουν διαφύγει: όρισμένα στοιχεία. Μπορεί ακόμα να διαφωνούμε με όρισμένες μεθόδους και τρόπους αντιμετώπισεως εκ μέρους των άρμόδιων και των υπευθύνων. Θα πρέπει: όμως να συγκρατήσουμε στο τέλος αυτής της πολύ συνοπτικής έκθέσεως τη στάση της ένεργητικής ή άγápης εκ μέρους των ανθρώπων της Έκκλησίας για άτομα, όπως οι άγαμες μητέρες, που βρίσκονται: σε ειδικές ψυχολογικές συνθήκες που επιτείνουν τις ήδη υπάρχουσες δυσκολίες για διανθρώπινες σχέσεις και για προώθηση της μητρότητας στον σημερινό κόσμο.

Μερικές προτάσεις

Ας μας επιτραπεί, τελειώνοντας, να καταλήξουμε σε όρισμένες προτάσεις. Οι συγκεκριμένες προτάσεις που θα

θέλαμε να προωθηθούν στο χώρο που μας απασχολεί άφο-
ρουν τρία επίπεδα δράσεως.

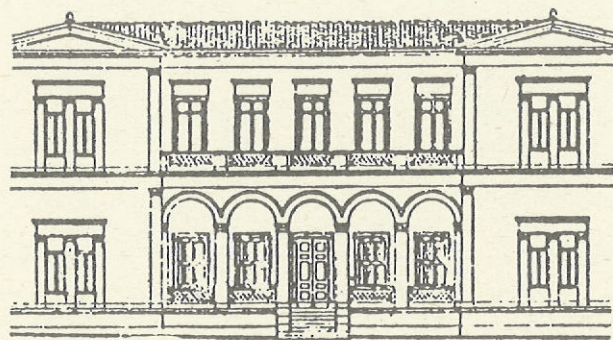
Ένα πρώτο άφορα στην κάθε είδους πλη-
ροφόρηση σχετικά με την άγαμη μητέρα και το
παιδί της. Η πληροφόρηση μπορεί να είναι νομικού, ψυ-
χολογικού, κοινωνικού, οικονομικού και άλλου χαρακτη-
ρα. Στόχος της θα είναι ή ενήμερωση και
πρόκληση γενικότερου ενδιαφέροντος
και σκέψεως πάνω στο πρόβλημα της άγαμης μητρότητας.
Στά πλαίσια αυτά θα ήταν δυνατή και ή διοργά-
νωση επιμορφωτικών σεμιναρίων
από τις Ι. Μητροπόλεις ή την Ίερά Σύνοδο για τους έ-
φημερίους και τους λαϊκούς συνεργάτες της Εκκλησίας,
που καλούνται να αντιμετωπίσουν τέτοιες ή παρεμφερείς
περιπτώσεις. Άκόμα καλύτερο θα ήταν ή ενταξίση
στο πρόγραμμα των Ίερατικών και Θεολογι-
κών Σχολών διδακτικών ώρων (θεωρητικών
και πρακτικών) με την πιο πάνω θεματική καθώς και
συμβουλευτικής που την άφορα.

Ένα δεύτερο επίπεδο άφορα στην συστημα-
τικότερη ενεργοποίηση και βελτίωση
των ήδη λειτουργούντων κέντρων και υπηρεσιών και τον
συντονισμό της όλης δράσεως για λυσιτελέστερη
άντιμετώπιση των περιπτώσεων. Έδώ, εκτός από οργανω-
τικά πρόβλήματα και τρόπους παραπομπής, θα έδλεπα τή
λειτουργία μιας ομάδας έπιτευο-
μένης από έμπειρους ανθρώπους, που θα συνεδρίαζαν
κατά καιρούς για να προβαίνουν σε κριτικές συνθέσεις της
συντελουμένης εργασίας.

Ένα τρίτο άφορα στις πραγματοποιήσεις πρώ-
των δραστηριοτήτων, όπως λόγου χάρι ή δημιουργία
ένός πρότυπου Συμβουλευτικού Ποι-
μαντικού Κέντρου για θέματα γά-
μου και οικογένειας, στο οποίο θα εύρι-
σκταν θέση και τα πρόβλήματα της άγαμης μητρότητας
και ή υπεύθυνη αντιμετώπισή τους από πλευράς Εκκλη-
σίας. Ένα τέτοιο κέντρο δεν θα είχε μια έτικετα άπωθη-
τική, σαν έξειδικευμένο για την άγαμη μητέρα Κέντρο,
άλλα θα διατηρούσε μία διακριτική ύψη και

εύχρηστία κινήσεως, άφου κάθε είσερχόμε-
νος ή είσερχαμένη θα μπορούσε να κατευθυνθεί σε χώ-
ρους ποικίλους, άνάλογα με τα ενδιαφέροντά
του. Έτσι θα μπορούσε να περάσει λίγη ώρα στην έξει-
δικευμένη βιβλιοθήκη ή βιβλιοπωλείο του κέντρου, σε εύ-
χάριστες αίθουσες παραμονής, να συμμετάσχει σε ομάδες
προετοιμασίας για το γάμο ή συμβουλευτικής γονέων και
συζύγων κ.λπ. Μ' αυτό τον τρόπο ή συμβουλε-
υτική και ή πρόνοια για την άγαμη μητέρα θα εντασσό-
ταν σε ένα πολυδιάστατο πλαίσιο.
Το Κέντρο αυτό θα ήταν δυνατό να αποτελέσει και
χώρο έκμαθήσεως, άσκήσεως και έπι-
πέψεως για κληρικούς και για έκκλησιαστικούς
ύπευθύνους, που θα ενδιαφέρονταν για αυτό του είδους
την πομπαντική εργασία.

Όμολογώ πως δεν θα ήθελα να πληθύνω τα παρα-
δείγματα. Η δημιουργική φαντασία των
έκκλησιαστικών υπευθύνων θα μπορούσε να προβαί σε έ-
νέργειες τόσο προλήψεως όσο και αντιμετώπισεως των πιο
δύσκολων περιπτώσεων, άρκει να υποκινηθεί το ενδιαφέ-
ρον της και να ακολουθήσει το παράδειγμα του φιλανθρώ-
που Θεού και των προσώπων εκείνων που ακολουθήσαν
στα ίχνη της άγάπης Του.

Το νεοκλασικό οικοδόμημα του Έλληνα αρχιτέκτονα Κάλκου,
που παρατώθηκε το 1874 κι άρχισε να λειτουργεί σαν Βρεφοκο-
μείο. Τώρα στεγάζει τή νέα Πινακοθήκη του Δήμου Άθηνών.

1. Το κείμενο του παρόντος άρθρου διαβάστηκε και συζητή-
θηκε σε στρογγυλό τραπέζι με τίτλο «ή άνυπαντη μητέρα»,
στα πλαίσια Σεμιναρίου με θέμα: «το παιδί και οι γονείς του
σε ειδικές ψυχοκοινωνικές συνθήκες» που όργάνωσε το Κέντρο
Βρεφών «Η Μητέρα» στις 10 και 11 Οκτωβρίου 1980 στο Έ-
θνικό Ίδρυμα Έρευνών. Οι εισηγήσεις και τα πρακτικά του
σεμιναρίου θα κυκλοφορήσουν, όπως πιστεύεται, πριν από τα
Χριστούγεννα. Σύντομη παρουσίαση του σεμιναρίου είχε κάνει
ή Τασούλα Κουσιού στο περ. «Έκλογη» (θεμάτων κοινωνικής
προνοίας) στο τεύχος Δεκεμβρίου 1980, σ. 200-205.

2. Άββα Άμμωνά, Άποφθέγματα η', ΒΕΠΕΣ
τόμος 40, στίχοι 29-38, σ. 46. Βλ. Ηλία Βουλγαράκη, Σ ύ-
τί κρίνειεις τον άδελφόν σου, Άθήνα,
Έκδ. «Άστήρ», 1979, σ. 43.

3. Φ. Κουκουλέ, Βυζαντινών βίος και πο-
λιτισμός, τόμος Β' Ι, Άθήνα: 1948, σ. 154-156. Έεν.
Μ. Θωμαΐδη, Διερεύνσεις των θεσμών κοι-

νωνικής προστασίας από της αρχαιότητας μέχρι
της Έπανάστασεως του Εικοσιένα εις τον ελληνικόν χώρον,
Άθήνα: 1973, σ. 184. Κοινωνική μέριμνα
στην Τουρκοκρατία, Τί πρόσφερε ο Χριστιανι-
σμός, τεύχος Γ', Άθήνα, Έκδ. «Τήνος», 1980, σ. 71-72.

4. Βλ. Mon enfant: à toutes les mamans qui
sont seules pour élever leur enfant, Papis, Éd. CEFAG,
1969, σ. 33. Το Παγκόσμιο Συμβούλιο των Έκκλησιών είχε
όργάνώσει 6 με 11 Οκτωβρίου 1974 διάσκεψη στο Monbachtal
της Δ. Γερμανίας με θέμα την «Πομπαντική των προσώπων» που
άντιμετωπίζουν το ένδεχόμενο έκτρώσεως». Είχε θιγει τότε
ιδιαίτερα το πρόβλημα των άγάμων μητέρων. Βλ. την έκθεση
της διασκέψεως σε έκδοση του Η.Σ.Ε., Γενεύη 1974.

5. Για την συμβουλευτική της άγαμης μητέρας βλ. το χρή-
σιμο βιβλίο της Helen E. Terkelsen, Counseling the
Unwed Mother, Successful Pastoral Counseling
Series, Philadelphia, Fortress Press, 1970 (1964), 144 σ.

Ο ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΤΗΣ ΑΥΤΟΚΤΟΝΙΑΣ ΣΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ(*)

Ποιμαντικές δυνατότητες για την καταπολέμησή του

Του Έρβιν Ρίνγκελ

α) Βασική έμπιστοσύνη — βασική δυσπιστία.

Έχει μεγάλη σημασία το να μάθει το παιδί να έχει έμπιστοσύνη στον κόσμο. Η χαρά της ζωής, με την οποία έρχεται στον κόσμο το παιδί, χρειάζεται θαλπωρή, δεν πρέπει να αποπνιγεί. Η δεύτερη έκδοχή θα προκύψει παντού, εκεί όπου δεν υπάρχει συναισθηματική ανταπόκριση, εκεί όπου αφόρητες οικογενειακές συγκρούσεις ενέργειαν επιζήμια, αλλά επίσης εκεί όπου ασκείται υπερβολικά πειστική εξουσία και δρα άφυσικη αγάπη, συγκεκριμένα αυτή την οποία χαρακτηρίζουμε ως κατακτητική (με την έννοια της κατοχής). Ο άνθρωπος της αγάπης αυτής δεν δέχεται το παιδί σαν ένα καινούργιο άνθρωπο, αλλά μόνο σαν μια προέκταση της δικής του υπέρξεως, που την χρησιμοποιεί σαν αντικείμενο και που μέσω αυτής ασκεί επίδραση, ώστε να αποκαταστήσει την ίδια του την συναισθηματική ισορροπία, ή οποία είχε χαθεί στις σχέσεις άνδρα - γυναίκας μέσα στην οικογένεια. Όπου υπάρχει βασική δυσπιστία, εκεί ή δύναμη της ζωής παρουσιάζεται ασθενική και δημιουργείται ο κίνδυνος να μην επιτευχθεί υγιής ανάπτυξη.

β) Αυτόνομια — ντροπή και άμφιβολία.

Το κρίσιμο σημείο εδώ είναι ή διαμόρφωση της συνειδήσεως: πρέπει να γίνει κατά τέτοιο τρόπο ώστε ο άνθρωπος να μπορεί να προχωρήσει στην περαιτέρω ανάπτυξη της συνειδήσεώς του και να μην αποπνιγεί: ο.τι έχει αποκτηθεί με βάση την άγωγή, αλλά να μπορεί να φθάσει, με μια ελεύθερη ανάλυση, σ' αυτό που ονομάζουμε προσωπική συνείδηση. Έσωτερική ελευθερία και ανεξαρτησία δεν είναι δυνατή χωρίς την ύπαρξη ανεξάρτητης συνειδήσεως. Κι ή προϋπόθεση είναι να μην βασανίζεται κανείς από την ντροπή και την άμφιβολία σε κάθε του βήμα, αλλά να αναπτύξει έτοιμότητα στο να αναλαμβάνει προσωπική ευθύνη. Αν αυτή ή διαδικασία, στην οποία συμμετέχουν κατά μεγάλο μέρος γονείς και δάσκαλοι, αποτύχει, οι συνέπειες θα είναι περιστολή του εγώ, ανασφάλεια, αίσθημα ένοχής και όπου υπάρχει αίσθημα ένοχής, υπάρχει επίσης επιθυμία επιβολής τιμωρίας, όπου επιθυμία επιβολής τιμωρίας, εκεί και τάση αυτοθασανισμού, αυτοτραυματισμού, αυτοκαταστροφής, ένστικτο θανάτου. Αναμφίβολα πρέπει ή

αυτοχειρία να έρημνευθεί ως ή βαρύτερη μορφή της αυτοτιμωρίας. Βεβαίως οφείλουμε να διακρίνουμε ανάμεσα στην πραγματική ένοχή και την άρρωστημένη ένοχή ή επιθυμία τιμωρίας είναι όμως κοινή και στις δυο περιπτώσεις.

γ) Πρωτοβουλία — άναστολή.

Η άγωγή οφείλει κυρίως να προσδίδει σε τουτο: να ενθαρρύνει τον άνθρωπο ώστε να τολμά να προχωρεί με δικά του βήματα, να ασκεί τις δικές του δυνάμεις, ακόμα να δέχεται τις άποτυχίες και για πείσμα τους να ξαναρχίζει την κατάκτηση του κόσμου. Κίνδυνο άπειναντίας διατρέχει το άποθαρρημένο παιδί: το άνοιγμα προς τον κόσμο, ή γεμάτη απόκλιση διείσδυση στον χώρο της ζωής πηγαίνουν χαμένα γι' αυτό τίποτα δεν τολμά, έχει άναστολές, άποτραδιέται, επανέρχεται διαρκώς στα ίδια άρνητικά βιώματα, κινείται σαν μέσα σε ένα κύκλο, κάνει βιώμα του την ήττοπάθεια (ή συνεχής επανάληψη ενός βιώματος είναι ένα φοβερά βασανιστικό και καταπιεστικό συμβάν). Πολύ περισσότερο απ' όσο γινόταν μέχρι σήμερα, οφείλουμε να προσέξουμε την τυχόν αύξηση του άριθμού των άποτυχιών κατά την περίοδο της παιδικής ή της νεανικής ανάπτυξεως. Δεν θα έπρεπε για κανένα λόγο να δλέπουμε αυτές τις άποτυχίες με πνεύμα επικρίσεως ή περιφρονήσεως, αλλά να διερωτώμεθα μήπως στην περίπτωση αυτή έχουμε τά πρώτα διαστακτικά βήματα μιας νευρωτικής άναπτύξεως με στοιχεία αυτοκαταστροφής: από ένα τέτοιο γεγονός τελικά δεν λείπει ούτε ή παλινδρόμηση, ή επιστροφή προς το νηπιώδες και το παιδαριώδες, ή έλπίδα να θρηθεί εκεί ασφάλεια και σιγουριά. Ο νηπιασμός αυτός συνδέεται πάντοτε με παθητικότητα και πλήρη εξάρτηση, δύο παράγοντες που αύξάνουν το τρωτό και την ένδοτικότητα του άτομου ως τον άκρότατο βαθμό, που βρίσκει τελικά την έκφρασή του στην πράξη της αυτοκτονίας.

2. ΤΑΣΗ ΓΙΑ ΚΡΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΙΣΘΗΜΑ ΠΑΝΙΚΟΥ.

Έξ αιτίας της όρμής των αισθημάτων τους οι νέοι τείνουν σαφώς στην ανάπτυξη κρίσεων και στο αίσθημα πανικού. Έτσι λοιπόν, χωρίς κριτική επεξεργασία, μια κατάσταση θεωρείται άπελπιστική και άδιέξοδη, ο «πάσχω» νέος αισθάνεται ότι δεν είναι σε θέση να περιμένει, θα πρέπει άμέσως κάτι να συμβεί για να ξεφύγει από την άβάστακτη πίεση και αρκετά συχνά αυτό είναι το βήμα προς τον θάνατο. (Συνεχίζεται)

(*) Συνέχεια εκ της σελ. 246 του υπ' άριθ. 19 τεύχους.

Ο ΚΛΗΡΙΚΟΣ ΚΑΤΑ ΤΙΣ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΑΥΛΟΥ (*)

Του Ἀρχιμ. Φιλαρέτου Βιτάλη
Ἱεροκήρυκος

Ἀκόμη δὲν ἐπιτρέπεται νὰ δίνη τὴν ὑπόνοια, πὼς εἶναι φιλάργυρος, αἰσχροκερδής. Ἀλλοίμονο, ἂν σχηματίσουν τὴν ἐντύπωσι οἱ ἄνθρωποι, πὼς ἀγαπᾷ τὰ χρήματα πὼς εἶναι πλεονέκτης καὶ χρηματολάτρης! Ὁχι. Ὁλιγαρκῆς πρέπει νᾶναι, κατὰ τὴν ἀποστολικὴ σύστασι: «ἔχοντες διατροφάς καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθῆσόμεθα»²⁶. Κι' ἀκόμη μέσα του πρέπει ν' ἀντηγῆ ἢ συμβουλὴ τοῦ Ἀποστόλου («σαυτὸν ἀγνὸν τήρει»). Γιατί, ἐπιβάλλεται νὰ ἔχη πάντα γιὰ ἰδιαίτερο στολισμὸ του τὴν ἀγνότητα καὶ τὴν ἠθικὴ καθαρότητα. Νᾶναι πάντοτε συγκρατημένος ἀπὸ σαρκικὰς ἀδυναμίας. Μιᾶς δὲ γυναίκας ὑποχρεωτικὰ ὀφείλει νᾶναι ἄνδρας, σὲ καμμιὰ δὲ περίπτωσι δίγαμος²⁷.

Γιὰ τοὺς Ἐπισκόπους εἰδικὰ καθιερώθηκε βέβαια, μετέπειτα, πολὺ σωτὰ καὶ δίκαια, μ' ἀπόφασιν τῆς Πενθέκτης ἀγίας Οἰκουμενικῆς Συνόδου²⁸, ὑποχρεωτικὴ ἀγαμία, ἐπειδὴ θεωρήθηκε, πὼς τὰ οἰκογενειακὰ καθήκοντα δυσχεραίνουν κατὰ πολὺ τὸ ποιμαντικὸ τους ἔργο στὴν Ἐκκλησία, στὴν ὁποία ὀφείλουν νᾶναι ὀλότελα ἀπερίσπαστοι, ἀφοσιωμένοι, ὀλόψυχα δοσμένοι. Ἴσως ἀκόμη, ἐπειδὴ κι' ὁ θεῖος Παῦλος ἀλλοῦ προτίμησε τὴν ἀγαμία τιμώντας ὑπέροτρα τὴν παρθενία, μὲ τὸ νὰ γράψῃ: «Ἐκαστος ἴδιον χάρισμα ἔχει ἐκ Θεοῦ, ὃς μὲν οὕτως, ὃς δὲ οὕτως... Ὁ ἄγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ Κυρίου, πὼς ἀρέσει τῷ Κυρίῳ· ὁ δὲ γαμήσας μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου, πὼς ἀρέσει τῇ γυναίκῃ»²⁹.

Ὁ ἔγγαμος, πάντως, Ἱερωμένος πρέπει νᾶναι καλὸς προϊστάμενος τῆς οἰκογενείας του, ἔχοντας σύζυγο καὶ τέκνα πιστὰ καὶ εὐλαβῆ, μὲ ὑποταγὴν καὶ

κάθε σεμνότητα, χωρὶς κατηγορίες γιὰ ἀνυπακοές, ἀταξίες καὶ ἀσωτίες. «Εἰ δὲ τοῦ ἰδίου οἴκου προστήναι οὐκ οἶδε, πὼς ἐκκλησίας Θεοῦ ἐπιμελεῖσται;»³⁰

Ἐπίσης, κάθε Ἱερωμένος ὀφείλει νὰ προσέχη μὲ μάτια δεκατέσσερα, ὥστε νὰ μὴ γίνεταί συνένοχος σὲ ξένες ἀμαρτίες. Πρέπει διακριτικὰ ν' ἀποφεύγη τοὺς ἐπικίνδυνους ἀνθρώπους, ποὺ ἀποδεδειγμένα εἶναι, κι' ἀδιόρθωτοι γιὰ πάντα παραμένουν, σὰν «φίλαυτοι, φιλάργυροι, ἀλαζόνες, ὑπερήφανοι, βλάσφημοι, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, ἀχάριστοι, ἀνόσιοι, ἄσπονδοι, διάβολοι, ἀκρατεῖς, ἀνήμεροι, ἀφιλάγαθοι, προδῶται, προπετεῖς, τετυφωμένοι, φιλήδονοι μᾶλλον ἢ φιλόθεοι ἔχοντες μὀρφωσιν εὐσεβείας τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἡρνημένοι»³¹.

Ἄλλοῦ ὁ ἴδιος Ἀπόστολος θὰ συμβουλευέσῃ: «μὴ συγκοινωνεῖτε τοῖς ἔργοις τοῖς ἀκάρποις τοῦ σκότους, μᾶλλον δὲ καὶ ἐλέγγεθε»³². Μὴ γίνεσθε δηλαδὴ συνεργοί, συμμετοχοί, σ' ἀνόσια ἔργα, τὰ ὁποῖα χρέος ἔχετε νὰ ἐλέγγεθε μὲ σκοπὸ ὄχι τὴν κατάρκισιν, ἀλλὰ τὴν διόρθωσίν τους. Γι' αὐτὸ ὑπογραμμίζει ὁ ἱερός Χρυσόστομος: «ἐλέγγειν εἶπεν, οὐ κατακρίνειν».

Ὅλα αὐτὰ ὁ εὐλαβικός Ἱερωμένος πρέπει νὰ τ' ἀποφεύγη μὲ κάθε προσοχὴ καὶ ἐπιμέλεια. Γιὰ νὰ διαφυλάξῃ ἀτρωτὴ τὴν ἠθικὴν του περιωπὴν. Καὶ νὰ παραμείνῃ σ' ἔλα ἐνάρετος, ἀψευγάδιαστος, ἀκατηγόρητος, «τύπος καὶ ὑπογραμμὸς τῶν πιστῶν»³³.

Τέλος, γιὰ τὸν Ἐπίσκοπο, ἐπειδὴ ὑπῆρξε ἀπὸ τότε ἀνεπτυγμένη ἡ ἱεροκατηγορία, καὶ ὑπεβάλλοντο μηνύσεις — χωρὶς νὰ συνοδεύονται συνήθως μ' ἀδιάσειστες ἀποδείξεις — κατὰ Ἱερωμένων, δίνει τὴν ἀκόλουθη ρητὴ παραγγελία: «κατὰ πρεσβυτέρου κατηγορίαν μὴ παραδέχου, ἐκτὸς εἰ μὴ ἐπὶ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων», καὶ μάλιστα νᾶναι αὐτοὶ ἀξιόπιστοι καὶ

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 244 τοῦ ὑπ' ἀρ. 19 τεύχους.

26. Α' Τιμ. γ' 3, ε' 8-10, Τιτ. α' 7.

27. Α' Τιμ. γ' 1-3, Τιτ. α' 6.

28. Κανὼν ΙΒ' (Βλ. «Πηδάλιον», ἔκδοσι 6η σελ. 227).

29. Α' Κορ. ζ' 7.32-34. Πρβλ. Ματθ. ιθ' 12: «Οὐ πάντες χωροῦσι τὸν λόγον τοῦτον (τῆς παρθενίας), ἀλλ' οἷς δέδοται... Ὁ δυνάμενος χωρεῖν χωρεῖτω». Ὁ δὲ Ἱ. Χρυσόστομος ἐρμηνεύων τούτο τὸ χωρίον τοῦ Ἀπ. Παύλου («μῖας γυναικός», γράφει: «Ὁ Ἀρχιερεὺς πρέπει νὰ εἶναι ἐστολισμένος μὲ τελειὰν ἀγιοσύνην καὶ καθρότητα (Λόγος εἰς Ἰώβ).

30. Α' Τιμ. γ' 4-5.

31. Α' Τιμ. ε' 22, Β' Τιμ. γ' 1-5.

32. Ἐφεσ. ε' 11.

33. Α' Τιμ. ε' 11-12.

ἀδιάβλητοι, σύμφωνα ἄλλωστε καὶ μετὰ τὴν προτροπὴ τοῦ Χριστοῦ³⁴.

Κατ' αὐτὸ τὸν τρόπο θᾶναί τέλειος, ὁλοκληρωμένος καὶ ἄρτιος ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος³⁵.

3. Διδασκτικός. Ἄν δὲν ἔχη τοῦτο τὸ προσόν, ἂν δὲν εἶναι ἱκανὸς κ' ἐπιτήδειος νὰ διδάσκη, καὶ νὰ κηρύττῃ μετὰ δύναμι καὶ παρρησία, χωρὶς φόβου καὶ πάθος, χωρὶς προσωποληψία ἢ σκοπιμότητα, τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ — καὶ δὲν πρέπει ποτὲ νὰ ξεχνοῦμε, πῶς «ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ οὐδέδεταί»³⁶ — πῶς θὰ ἐκτελέσῃ πιστὰ «ἔργον Εὐαγγελιστοῦ»; Πῶς θὰ πληροφρήσῃ, καὶ πῶς θὰ φέρῃ σὲ πλήρες κ' αἴσιο πέρας τὴν ἱερὴ διακονία, ποῦ τοῦ ἀνέθεσε ἡ Ἐκκλησία³⁷, μάλιστα στὸ θεῖο κήρυγμα, τὸ ὁποῖο εἶναι ἓνα ἀπ' τὰ πρωταρχικὰ καθήκοντά του;

Ἴδου δὲ τί με θέρμη καρδιάς ὁ Ἀπόστολος συνιστᾷ: «Παράγγελλε ταῦτα καὶ δίδασκε». Πρόσεχε με μάτι δεκατέσσερα στὸν ἑαυτό σου καὶ σ' ἐκεῖνα, ποῦ διδάσκεις. Ἐπέμενε σ' αὐτά. «Τοῦτο γὰρ ποιῶν καὶ σεαυτὸν σώσεις καὶ τοὺς ἀκούοντάς σου». «Πρόσεχε τῇ ἀναγνώσει, τῇ παρακλήσει, τῇ διδασκαλίᾳ». «Κήρυξον τὸν λόγον, ἐπίστηθι (δηλ. στάσου ἐπιτηρητῆς καὶ ὁδηγὸς στοὺς ἀκροατὲς σου) εὐκαίρως ἀκαίρως, ἔλεγξον, ἐπιτίμησον, παρακάλεσον, ἐν πάσῃ μακροθυμίᾳ καὶ διδαχῇ». «Ἐλεγχε αὐτοὺς ἀποτόμως, ἵνα ὑγιαίνωσιν ἐν τῇ πίστει, μὴ προσέχοντες ἰουδαίκοις μύθοις καὶ ἐντολαῖς ἀνθρώπων ἀποστρεφόμενων τὴν ἀλήθειαν». «Ἄλλει ἂν πρέπει τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ»³⁸.

Ἄπ' ὅλα αὐτὰ φαίνεται, πῶς εἶναι πρωταρχικὴ κ' ἐπιτακτικὴ ὑποχρέωσις, τόσον τοῦ Ἐπισκόπου, ὅσον καὶ τοῦ Πρεσβυτέρου, τὸ θεῖο κήρυγμα, ἡ δυναμικὴ ἐξαγγελία τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ, ἡ συνεχὴς πνευματικὴ τροφοδοσία τοῦ πιστοῦ λαοῦ.

Ἄλλὰ γι' αὐτὸ ἀπαιτεῖται μόρφωσις καὶ μελέτη, ἱκανότητα καὶ πειστικότητα, ἔκτακτο χάρισμα, μετὰ τὸ ὁποῖο προικίζει, δίχως ἄλλο, ὁ Κύριος τὸν κάθε ἄξιον ἔργατῆ του.

Μετὰ τὸ δίκιο του, λοιπόν, πασχίζει ὁ θεῖος Παῦλος νὰ ἐμπνεύσῃ τὸν κάθε Ἱερωμένο, ὥστε νὰ ὑπερασπίζῃ καὶ νὰ κρατῇ στέρεια τὸν ἀληθινὸν κ' ἀξιοπιστὸν λόγο, ποῦ συμφωνεῖ μετὰ τὴν ἀποστολικὴν διδαχὴν. Γιὰ νὰ μπορεῖ, καὶ νὰ προτρέπῃ, μετὰ τὴν ὑγιᾶ κ' ὀρθὴ διδασκαλία, νὰ ἐλέγγῃ κ' ἀποστομῶνῃ, ἐκείνους, ποῦ ἀντιλέγουσιν καὶ διαστρέφουσιν τὸν λόγο τοῦ Θεοῦ³⁹. Κι' ἀκόμη τὸν ἐξορρίζει «ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ Κυρίου

Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἐκλεκτῶν ἀγγέλων», ὄχι μόνον νὰ διαφυλάττῃ, ὄχι μόνον πιστὰ νὰ ἐκτελῇ τὸ ἱερὸ αὐτὸ καθήκον, ἀλλὰ καὶ τὰ κηρυττόμενα πρῶτος αὐτὸς νὰ ἐφαρμόζῃ μ' ἀκρίβεια στὴ ζωὴ του⁴⁰.

4. Ἐνεργητικός. Καὶ τὰ καλὰ ἔργα εἶναι ἀπαραίτητα στὴν πνευματικὴ διακονία καὶ στὴ ζωὴ τοῦ κάθε Ποιμένου τῆς Ἐκκλησίας. Ὅχι μόνον λόγια, ἀλλὰ καὶ ἔργα ἀγαθὰ, ἔργα ἀγάπης καὶ φιλανθρωπίας, ἔργα χριστιανικῆς πνοῆς καὶ ζωῆς. Γιατί, τὰ χριστιανικὰ ἔργα, αὐτὰ βεβαιώνουν, αὐτὰ διατρανώνουν, κ' ἀποδείχνουν τὴν ζωντανὴν πίστιν, κατὰ τὸ ἀποστολικὸν «πίστις δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη»⁴¹.

Ἔτσι, ὅταν ὁ οὐράνιος Παῦλος γράφει στὸ μαθητῆ του Τίτῳ, «κατέλιπόν σε ἐν Κρήτῃ, ἵνα τὰ λείποντα ἐπιδιορθώσῃ», καὶ «καταστήσῃς κατὰ πόλιν Πρεσβυτέρους»⁴², ὅταν, στὴ συνέχεια, τὸν συμβουλοῦσιν, νὰ φροντίζῃ, ὥστε «καλῶν ἔργων προϊστασθαι οἱ πεπιστευκότες τῷ Θεῷ. ταῦτά ἐστι τὰ καλὰ καὶ ὠφέλιμα τοῖς ἀνθρώποις» ὅταν ἐπιμένει, γιὰ νὰ μάθῃ τοὺς χριστιανούς «καλῶν ἔργων προϊστασθαι εἰς τὰς ἀναγκαίας χρείας, ἵνα μὴ ὄσιν ἄκαρποι», καὶ «πλουτεῖν ἐν ἔργοις καλοῖς, εὐμεταδότους εἶναι, κοινωνικούς»⁴³, τί ἄλλο πραγματικὰ ἐνοεῖ;

Δὲν εἶναι καθόλου νοητὸ στὴ ζωὴ τοῦ κάθε Ποιμένου νὰ λείπῃ ἡ πατρικὴ φιλοστοργία γιὰ τὰ πνευματικὰ του παιδιὰ. Σὲ κάθε ἐκδήλωσί τους, εὐχάριστῃ ἢ δυσάρεστῃ, πρέπει νὰ εἶναι πάντοτε παρών. Γιὰ νὰ συγχαίρῃ ἢ νὰ συμπονῇ, κατὰ τὴν σ' ἄλλο σημεῖο διατυπωθεῖσαν σύστασίν του: «ταῖς χρεῖαις τῶν ἁγίων (χριστιανῶν) κοινωνοῦντες... χαίρειν μετὰ χαίροντων καὶ κλαίειν μετὰ κλαίωντων»⁴⁴. Ἀκόμη, ἡ ἀγαθοποιεῖα του πρέπει νὰ ἐπεκτείνεται καὶ πρὸς τοὺς ἔξω τῆς χριστιανικῆς τοῦ ποίμνης, ἔστω κ' ἂν διακρίνεται ἐχθρικὰ πρὸς ἡμᾶς. Γι' αὐτὸ καὶ προτρέπει, «ποιεῖσθαι δεήσεις, προσευχάς, ἐντεῦξεις, εὐχαριστίας ὑπὲρ πάντων ἀνθρώπων, ὑπὲρ βασιλείων — ἔστω κ' ἂν ἦσαν, τότε, στὴ Ρώμῃ αὐτοκράτορας ὁ θηριώδης καὶ εἰδωλολάτρης Νέρων — καὶ πάντων τῶν ἐν ὑπεροχῇ ὄντων, ἵνα ἡρεμον καὶ ἡσύχιον βίον διάγωμεν ἐν πάσῃ εὐσεβείᾳ καὶ σεμνότητι». Καὶ τοῦτο, ἐπειδὴ εἶναι «καλὸν καὶ ἀπόδεκτον (δηλ. εὐάρεστον) ἐνώπιον τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ, ὃς πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν»⁴⁵. Ἄλλοῦ πάλι προσθέτει καὶ τοῦτο τὸ χαρακτηριστικὸν ὑπερθύμιζε ἀρχαῖς καὶ ἐξουσίαις ὑποτάσσεσθαι, πειθαρχεῖν, πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἐτόιμους εἶναι, μηδὲνα βλασφημεῖν, ἀμάχους εἶναι, ἐπιεικεῖς, πᾶσαν ἐνδεκνυμένους πραότητα πρὸς πάντας ἀνθρώπους»⁴⁶.

(Συνεχίζεται)

34. Ματθ. ιγ' 16, Α' Τιμ. ε' 19-20.

35. Β' Τιμ. γ' 17-20.

36. Β' Τιμ. β' 9.

37. Β' Τιμ. δ' 5.

38. Βλ. Α' Τιμ. δ' 13-16, ε' 12, Β' Τιμ. β' 3, δ' 2, Τίτ. α' 13, β' 1.

39. Τίτ. α' 9. Πρβλ. Πράξ. ιγ' 10, κ' 30: «Ἐγὼ γὰρ οἶδα τοῦτο — λέγει ὁ Παῦλος — ὅτι εἰσελεύσονται μετὰ τὴν ἀφίξιόν μου λύκοι βαρεῖς εἰς ὑμᾶς μὴ φειδόμενοι τοῦ ποιμνίου καὶ ἐξ ὑμῶν αὐτῶν ἀναστήσονται ἄνδρες λαλοῦντες διεστραμμένα τοῦ ἀποσπᾶν τοὺς μαθητὰς ὀπίσω αὐτῶν».

40. Α' Τιμ. ε' 21. Πρβλ. Ματθ. ε' 19, Λουκ. ια' 28.

41. Γαλ. ε' 7. Πρβλ. Ἰακ. α' 22, β' 20, 26.

42. Τίτ. α' 5.

43. Α' ε' Τιμ. 18-19, Τίτ. γ' 8, 14.

44. Ρωμ. ιβ' 13-14.

45. Α' Τιμ. β' 1-5.

46. Τίτ. γ' 1-2.

Ε Π Ι Κ Α Ι Ρ Α

Δατόμος άλλων πλακῶν.

Ο ΜΩ·Υ·ΣΗΣ ἔφερε σὸν ἀρχαῖο Ἰσραήλ, κατεβαίνοντας ἀπὸ τὸ Σινά, τὶς πλάκες τοῦ θεοῦ νόμου. Μειέδωσε ἔτσι σὸ λαὸ τοῦ ἕνα φῶς σωτήριον. Τὸ φῶς αὐτὸ ὅμως δὲν ἦταν ἀπλετο. Ἀντίθετα, ὁ Εὐαγγελιστὴς Δουκᾶς, κόμισε σὸ ἀνθρώπινο γένος τὸ «φῶς τὸ ἀληθινόν» καὶ ἀθάνατο, πὸν εἶναι τὰ δυὸ περιεχόμενα σὴν Καινὴ Διαθήκη ἔργα αὐτοῦ τοῦ Ἀγγίλου, τὸ Εὐαγγέλιόν του καὶ οἱ «Πράξεις τῶν Ἀποστόλων». Ἔτσι, προσφρέσιστα ὁ ἠμνωδὸς τῆς Ἐκκλησίας μας, παραλληλίζοντας τον καὶ ἐξαίροντάς τον πάνω ἀπὸ τὸν ἡγέτη τοῦ περιουσίου ἔθνους, τὸν χαρακτηρίζει «δατόμον τῶν πλακῶν τῆς χάριτος».

Πράγματι, ὁ συνέκδημος αὐτὸς τοῦ θεοῦ Παύλου, ἐκδέχοντας τὰ τοῦ θίου τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν Ἱστορία τῆς ἀρχαῖου Ἐκκλησίας, μεταδίνει σὲ ὅλες τὶς γενεές καὶ ὅλους τοὺς τόπους τὴν ἀλήθεια τοῦ χριστιανισμοῦ.

Ἡ Ἐκκλησία τιμᾷ τὴ μνήμη του σὶς 18 Ὀκτωβρίου. Διαιωνίζει ἔτσι τὴν ὑπόληψη καὶ τὴν ἀγάπη σὺς διδασκάλους τῆς.

Πρῶτα ἀπ' ὅλα εἰρηνοποιός.

ΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΑ πάθη, σὴν χώρα μας, δὲν ἔχον ὀβήσει ἀκόμα. Βοίσκοιται, ἔσιω καὶ σποράδην, σὲ δξύτητα. Πολιτικοὶ ἄνδρες καὶ ἀπλὸς λαὸς παρασύρονται σὲ ἀκραῖες ἐκφάνσεις τοῦ φρονήματός τους. Τὸ πολυθύλιτο ἦπιον κλίμα, γιὰ τὸ ὁποῖο γίνεται λόγος σὺν, εἶναι, σὲ πολλὰς περιπτώσεις, οὐτοπία. Ὀλιβερό καὶ ἐπικίνδυνον τὸ φαινόμενο.

Ἡ Ἐκκλησία, ἀπὸ ἐπίσημα χεῖλη, δήλωσε ὀρητὰ καὶ κατηγορηματικὰ ὅτι οὔτε πολιτεύεται οὔτε ἀντιπολιτεύεται. Εἶναι ὀλότιλα ξένη πρὸς τὴ φύση καὶ τὴν ἀποστολή τῆς νὰ παίρνει τὸ μέρος ἑνὸς κόμματος ἢ νὰ πλήττει τὸ ἄλλο. Ἄς σννεδητοποίησον βαδύτερα αὐτὴ τὴν ἀλήθεια οἱ καλοὶ κληρικοὶ μας. Καὶ μὲ τὸ θίον τους καὶ μὲ τὰ λόγια τους ἄς εἶναι, πρῶτα ἀπ' ὅλα, εἰρηνοποιοὶ ἀνάμεσα σὲ χροιστεπώννυμο Πλήρωμα. Εἶναι καθήκον τους ποιμαντικὸ ἀπὸ τὰ πιδ ἀπαιτητικὰ.

Ἡ Ταβιθά.

ΤΟ ΕΟΡΤΟΛΟΓΙΟ τὴ μνημονεύει σὶς 25 τοῦ μηνός. Εἶναι ἀπὸ τὰ πρόσωπα τῆς Καινῆς Διαθήκης. Τὰ πιδ λαμπρὰ, μέσα σ' ἕνα ἀθόρυβο καὶ ταπεινὸ ἔργον. Διακονοῦσε τὴν ἐνεργὸν ἀγάπη σὴν τοπικὴ Ἐκκλησία τῆς Ἰόπης. Εὐκίνητη, μὲ ἀληθινὰ ἀκάθιστον θίον, εἶχε ἐπονομασθεῖ ἀπὸ τοὺς ἐκεῖ πιστοὺς Δουκᾶς. Ὄταν ὁ Κύριος τὴν κάλεσε σὺς οὐρανοὺς,

ἔπεσαν σὲ μεγάλη λύπη, ἀνίκανοι νὰ παρηγορηθοῦν πὸν ἔχασαν τὴν πολύτιμη παρουσία τῆς. Καὶ ὁ Χριστός, μὲ ὄργανόν του τὸν Πέτρο, τοὺς τὴν ξαναχάρισε. Ὁ Ἀπόστολος τὴν ἐπανέφερε σὴν ζωή.

Ἔχουμε καὶ σήμερον, γύρω ἀπὸ τοὺς καλοὺς μας ποιμένες, θεράπαινες τῆς εὐποτίας, ζωντανὸ ἀπόηχον τῆς Δουκᾶδος. Ἄς τοὺς προβάλλεται ἡ ὑποδειγματικὴ μορφή τῆς.

Οἱ ἐνοριακὲς βιβλιοθήκες.

ΚΑΘΕ ΕΝΟΡΙΑ καλὸ εἶναι νὰ ἔχει τὴ βιβλιοθήκη τῆς. Μὲ ἀναγνωσιήριον, ἂν διαθέτει χῶρον ἢ ἔστω ἀπλῶς δανειοτική. Γίνεται ἔτσι μιὰ πρόσθετη πνευματικὴ τροφοδοσία τοῦ ποιμνίου. Ὄσων ἐφημερίων, ἂν ὁ ναός δὲν ἔχει ἀκόμα, ἄς φροντίσουν νὰ ἰδρῦσουν, μὲ προσφορὲς ἢ ἀγορὲς μιὰ τέτοια. Καὶ ἂν ἔχει, ἄς τὴν ἐμπλουτίσουν διαρκῶς. Εἶναι μιὰ προσφορά πολύτιμη καὶ κάθε ἄλλο παρὰ περιθωριακὴ, σὶς ψυχὲς πὸν ἡ Χάρη ἐμπιστεῦθηκε σ' αὐτοὺς τὴ σωτηρία.

Ὁ Ἅγιος τῶν παιδιῶν.

ΤΟΝ ΑΓΙΟ ΔΗΜΗΤΡΙΟ τιμᾶμε ὄχι μόνον σὰν Μεγαλομάρτυρα. Αὐτὸ τὸ ἄτρομον παλλικᾶρι τοῦ Χριστοῦ, πρὶν ἀπὸ τὴ σπονή τοῦ αἵματός του, τὸ στόλιζε καὶ ἕνα πρῶτο ἐνδιαφέρον γιὰ τοὺς μικροὺς πιστοὺς, τὰ χροιστιανόπουλα τῆς Θεσσαλονίκης. Τοὺς πρόσφερε, τὶς ὄρες τῆς σχολῆς ἀπὸ τὰ σιραιωτικὰ του καθήκοντα, τὰ ζωηφόρα νάματα τῆς πίστεως. Τοὺς ἔκανε κατήχηση. Ἄς θυμηθοῦμε τὴν ὀραία ψηφιδωτὴ εἰκόνα πὸν, ἀναφερόμενη σ' αὐτὸ του τὸ ἔργον, τὸν ἐμφανίζει ἀνάμεσα σὲ δυὸ παιδάκια.

Ὁ Ἅγιος Δημήτριος δὲν ἦταν κληρικός. Ἀνῆκε σὴν τάξη τῶν λαϊκῶν. Σὰν ζωντανὸ μέλος τῆς Ἐκκλησίας ὅμως, σννεργαζόταν μὲ τοὺς ποιμένες τῆς. Φαινόμενο σὴν Ἱστορία τῆς, πὸν τὸ παρατηροῦμε καὶ σὶς μέρες μας. Ἡ χάρη τοῦ Ἁγίου ἄς σκέπει αὐτοὺς πὸν τὸν μιμοῦνται ὡς χροιστιανὸν παιδαγωγὸν σήμερον.

Καὶ φύλακες.

ΟΙ ΚΛΗΡΙΚΟΙ δὲν εἶναι μόνον ἐργάτες τοῦ νοητοῦ Ἀμπελώνα. Εἶναι καὶ φύλακες του. Οἱ δυνάμεις τοῦ κακοῦ —δαίμονες καὶ ὑποχέριτοὶ τους ἄνθρωποι— ἐπιδιώκουν νὰ κάνουν καταστροφὲς σ' αὐτὸ τὸ θεῖον ἔδαφος, ὅπου φύονται καὶ καρποφοροῦν τὰ ἔμψυχα κλήματα τῶν πιστῶν, γιὰ νὰ χρησιμοποιήσουμε μιὰν εἰκόνα ἀπὸ τὸν Προφήτη Ναοῦμ (β' 3).

Σὶς ἡμέρες μας, ὁ κίνδυνος εἶναι πιδ μεγάλος. Ἄς τὸ σννεδητοποίησον βαδύτερα οἱ καλοὶ ποιμένες μας. Καὶ ἄς τὸ ἀποδεικνῶν σὴν πράξη.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΟΥ Ι.Σ.Κ.Ε.

Από το Διοικητικό Συμβούλιο του Ι.Σ.Κ.Ε. ανακοινώθηκε ότι «αί υπό της Γενικής Συνελεύσεως εγκριθείσαι τροποποιήσεις του Ισχύοντος Καταστατικού του Συνδέσμου, κατετέθησαν υπό του Δικηγόρου μας εις το Δικαστήριον προς Έγκρισιν, πλην όμως ο Δικηγόρος φρονεί ότι δεν θα γίνουν αποδεκταί υπό του Δικαστηρίου, αφ' ένός διότι δεν επιτρέπεται ή τροποποίησις του Καταστατικού προτού παρέλθουν 10 έτη από της αρχικής έγκρίσεως αυτού, αφ' έτέρου διότι αί τροποποιήσεις δεν είναι πλήρως έναρμονισμέναι προς τας διατάξεις του νέου νόμου.

»Κατόπιν τούτου θα ματαιωθή ή προσδιορισθείσα διά την 11.10.1983 συζήτησις της τροποποιήσεως του Καταστατικού εις το Πρωτοδικείον Αθηνών και αί Αρχαιρεσίαι του Νοεμβρίου 1983 θα διενεργηθούν κατά τας διατάξεις του Ισχύοντος Καταστατικού, συνωδών των νέων Ισχυόντων νόμων.

»Αί υπό του Νόμου προβλεπόμεναι νέαι διατάξεις θα συζητηθούν εις την προσεχή Γεν. Συνέλευσιν του Ιανουαρίου 1984».

ΙΕΡΑΤΙΚΑ ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Πολλά Ιερατικά συνέδρια γίνονται στα διάστημα των μηνών Σεπτεμβρίου - Οκτωβρίου στις Ί. Μητροπόλεις. Στη διάρκειά τους, με άφορη και την έναρξη της καθημερινής προσπάθειας, οι Σεβ. Μητροπολίτες και οι «έν Κυρίω συνεργοί» τους στο άγιαστικό και ποιμαντικό έργο, έχουν την ευκαιρία να παρουσιάσουν ή να ακούσουν βαθυστόχαστες εισηγήσεις πάνω σε ενδιαφέροντα και επίκαιρα θέματα, να συζητήσουν, να ανταλλάξουν την πείρα και τους προβληματισμούς τους, να λάβουν οδηγίες για διοικητικά ζητήματα και να άπευθυνθούν με ψηφίσματα στο χριστευννομο λαό και την πνευματική ήγεσία του, εκφράζοντας τις θέσεις τους για καντά προβλήματα της έποχής μας.

Σημειώνουμε, με βάση τις πληροφορίες και τα ανακοινωθέντα που έφθασαν στα χέρια μας, ότι πρόσφατα έγιναν παρόμοια Ιερατικά συνέδρια στις Ί. Μητροπόλεις Γρεβενών (15-16 Σεπτ.), Αργολίδος (19 Σεπτ. στο Ναύπλιο, 20 Σεπτ. στο Άργος), Ηλείας (27 Σεπτ. και ακολουθούν συνάξεις κατά άρχιερατικές περιφέρειες), Μεγάρων και Σαλαμίνας (27 Σεπτ. άρχισαν τα μαθήματα του Σεμιναρίου Έπιμορφώσεως Κληρικών της, έληξαν 11 Οκτωβρίου), Πειραιώς (10 Οκτ.).

ΟΙ ΚΛΗΡΙΚΟΙ - ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ

Με τροποποίηση διατάξεως του Νόμου 1356/82, έγινε δεκτό ότι οι έ-

φημέριοι μπορούν να διατηρήσουν παράλληλα και τη θέση τους ως εκπαιδευτικοί, έτω και αν το σύνολο των άποδοχών τους από τις δύο θέσεις υπερβαίνει τα 3)5 των άκαθάρτων άποδοχών του Προέδρου του Άρείου Πάγου. Το επί πλέον ποσόν θα περικόπτεται από τη μία θέση, κατ' έπιλογήν των ενδιαφερομένων. Όσοι, τυχόν, είχαν άπολυθεί, λόγω διπλοθεσίας, επανέρχονται στην ενεργό ύπηρεσία.

Άς σημειωθεί ότι ή άνωτέρω ρύθμιση έπετεύχθη χάρις στις σύντομες προσπάθειες της Άδελφότητας κληρικών - καθηγητών «Κοσμάς ο Αιτωλός» και την άμέριστη συμπαράσταση του Μακ. Προκαθημένου, Άρχιεπισκόπου Αθηνών κ. Σεραφείμ.

ΤΙΜΗΤΙΚΕΣ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΙΕΡΕΩΝ

Με άπόφαση της Ίεράς Συνόδου άπενεμήθη έπαινος στον αιδ. κ. Ίω. Παρασκευόπουλο, έφημέριο του χωριού Καρπερη Σερρών, γιατί είχε σώσει από πνιγμό συγχωριανούς του, ενώ ο Σεβ. Μητροπολίτης Γρεβενών κ. Σέργιος, στη διάρκεια του Γ' Ίερατικού Συνεδρίου, άπένεψε στον αιδ. κ. Γεώργιο Τρανουλίδη, έφημέριο του χωριού Άγάπη, το μετάλλιο του έθνομάρτυρα Αιμιλιανού, γιατί καλλιέργει με ύποδειγματικό τρόπο 1.500 μηλιές.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Π. ΛΕΚΚΟΣ

— Άντωνόπουλος Άνδρ., Ίερέυς, Γ)6, έτη ύπηρεσίας 35, σύνταξη 25.570, έφάπαξ 479.907.

— Νόπειρας - Πασάργυρος Δημ., Ίερέυς, Δ)7, έτη ύπηρεσίας 35, σύνταξη 24.062, έφάπαξ 469.127.

— Τσιτσιμίδας Παπαβασιλείου Ίωάν., Ίερέυς, Γ)6, έτη ύπηρεσίας 35, σύνταξη 25.570, οικ. επίδ. 1.816, έφάπαξ 497.450.

— Τζατζανής Νικ., Ίερέυς, Β)4, έτη ύπηρεσίας 35, σύνταξη 30.427, έφάπαξ 556.128.

— Παπαθεοδώρου Δημ., Ίερέυς, Γ)6, έτη ύπηρεσίας 35, σύνταξη 25.570, οικ. επίδ. 1.816, έφάπαξ 490.260.

— Βαλαβάνης Κων)νος, Ίερέυς, Δ)7, έτη ύπηρεσίας 35, σύνταξη 24.062, οικ. επίδ. 1.816, έφάπαξ 493.596.

— Τόλος Ηλίας, Ίερέυς, Γ)6, έτη ύπηρεσίας 31, σύνταξη 19.433, έφάπαξ 431.732.

— Νασιίδου Φωτεινή, πρεσβυτ., Δ)7, έτη ύπηρεσίας 12, σύνταξη 10.000, έφάπαξ 147.655.

— Τσαγκάκη Ειρήνη, πρεσβυτ., Δ)7, έτη ύπηρεσίας 7, σύνταξη 10.000, έπιστρ. ασφάλιστρων 45.943.

— Τετριμίδα Παρασκευή, πρεσβυτ., Γ)6, έτη ύπηρεσίας 35, σύνταξη 12.785, έφάπαξ 507.277.

— Ντραβαλιάρης Ίωαν., Ίερέυς, Γ)6, έτη ύπηρεσίας 35, σύνταξη 25.570, έφάπαξ 486.057.

— Παπιάς Κων)νος, Ίερέυς, Γ)6, έτη ύπηρεσίας 35, σύνταξη 25.570, οικ. επίδ. 1.816, έφάπαξ 523.378.

— Σουρτζή Αικατερίνη, πρεσβυτ., Γ)6, έτη ύπηρεσίας 25, σύνταξη 10.000, έφάπαξ 360.457.

— Δοχειαρίτης ή Σόφης Δαμασκ., Ίερέυς, Α)2, έτη ύπηρεσίας 24, σύνταξη 18.238, έφάπαξ 342.414.

— Ντέλλας Ίωάν., Ίερέυς, Γ)6, έτη ύπηρεσίας 28, σύνταξη 15.493, οικ. επίδ. 1.816, έφάπαξ 390.901.

— Μιχαλάκης Εύρωτίδης, Ίερέυς, Γ)6, έτη ύπηρεσίας 35, σύνταξη 25.570, οικ. επίδ. 1.816, έφάπαξ 504.640.

— Βασιλείου Λουκ., Ίερέυς, Δ)7, έτη ύπηρεσίας 26, σύνταξη 12.994, οικ. επίδ. 1.816, έφάπαξ 291.039.

— Κώνστας Κων)νος, Ίερέυς, Γ)6, έτη ύπηρεσίας 35, σύνταξη 25.570, οικ. επίδ. 1.816, έφάπαξ 518.378.

Στις παραπάνω συντάξεις χορηγήθηκε αύξηση 15ο)ο από 1.1.1983 (ΥΑ Β2)60)988)83 ΦΕΚ 302 τ. Β).